

ห้องอ่านหนังสือ ห้องสมุด
คณะศึกษารณสุศาสตร์ คณะศึกษารณสุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ปัจจัยด้านครอบครัวที่มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการเด็กประถมวัย
ตำบลหนองกระดัง อำเภอศรีมาศ จังหวัดสุโขทัย

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ รัชชวิชา (551461)

มหาวิทยาลัยนเรศวร

ภาคเรียนที่ 3 ปีการศึกษา 2550

พ 521 2550

ห้องอ่านหนังสือ คณะศึกษารณสุศาสตร์
รับทะเบียน.....11 S.A. 2552
เลขทะเบียน.....b-2642335, i-4814848
เลขเรียกหนังสือ.....WA20.5 1521 2550

ชื่อเรื่อง : ปัจจัยด้านครอบครัวที่มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการเด็กประถมวัย
ตำบลหนองกระดัง อำเภอศรีมาศ จังหวัดสุโขทัย

ผู้เขียน : คัมภีร์ จิวน้อย ,ธีรพล หล่อประดิษฐ์,เรณู ดาพา ,ศิริลักษณ์ ทิพย์พิมพ์วงศ์
อภิสิทธิ์ ประหลาดเนตร,อัครชาติ อินทรีย์

ที่ปรึกษา ; อาจารย์สมเกียรติ ศรีประสิทธิ์

ประเภทสารนิพนธ์ : การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองปริญญาสาขารณศาสตรบัณฑิต
มหาวิทยาลัยนเรศวร, พ.ศ. 2550

บทคัดย่อ

การศึกษากาตดขวางครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการและปัจจัยด้านครอบครัวที่มีความสัมพันธ์ต่อพัฒนาการเด็กปฐมวัย ซึ่งมีอายุระหว่าง 1 – 6 ปี ในพื้นที่ตำบลหนองกระดัง อำเภอศรีมาศ จังหวัดสุโขทัย โดยสำรวจเด็กทั้งหมด 97 คน พร้อมผู้เลี้ยงดูในระหว่างเดือน มีนาคม ถึง เดือน เมษายน พ.ศ. 2551 เครื่องมือที่ใช้ในการคัดกรองคือ แบบทดสอบพัฒนาการเด็กปฐมวัย อนามัย 49 (กรมอนามัย) วิเคราะห์ ข้อมูล โดยใช้สถิติ ร้อยละ และ การทดสอบค่าไคสแควร์ (Chi-square) ผลการศึกษาพบว่า พัฒนาการเด็กปฐมวัยที่ล่าช้ากว่าปกติมีเท่ากับร้อยละ 32.9 ส่วนปัจจัยด้านครอบครัว ที่มีความสัมพันธ์กับ พัฒนาการเด็กอย่างมีนัยสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ อายุของมารดาขณะตั้งครรภ์ อายุของผู้ดูแล ลำดับการ เกิด สถานภาพของบิดามารดา การศึกษาของผู้เลี้ยงดู อาชีพหลักของครอบครัว รายได้ของครอบครัว ภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้นในครอบครัว จากผลการศึกษาชี้แนะจะใช้เครื่องมือตรวจ คัด-กรองพัฒนาการเด็ก ซึ่ง ยังไม่สามารถสรุปได้อย่างชัดเจน ว่าเด็กจะปกติหรือล่าช้าต่อไปในอนาคตแต่ผลการศึกษาดังกล่าว ก็เป็น สิ่งกระตุ้นเตือนให้ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องดำเนินการแก้ไขต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยครั้งนี้สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์จากอาจารย์ และบุคลากรหลายท่าน คณะผู้วิจัยขอขอบคุณ ณ ที่นี้ คือ อาจารย์สมเกียรติ ศรีประสิทธิ์ ซึ่งเป็นผู้ให้แนวคิดและคำแนะนำต่าง ๆ อันทำให้เกิดความเข้าใจในการศึกษา ตลอดจนการอำนวยความสะดวกการศึกษาให้เสร็จสิ้นบรรลุ เป้าหมายรวมทั้งการให้คำแนะนำเกี่ยวกับการได้มาซึ่งข้อมูลต่าง ๆ คือ การหาค่าความเที่ยง ค่าความตรง ของแบบทดสอบ การหาค่าสถิติต่าง ๆ การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการวิจัย เรื่อง ปัจจัยด้านครอบครัวที่มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการเด็กประถมวัย ตำบลหนองกระดัง อำเภอศรีราชา จังหวัดสุโขทัย

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณ เจ้าหน้าที่สถานีอนามัยตำบลหนองกระดัง อำเภอศรีราชา จังหวัดสุโขทัย และประชาชนตำบลหนองกระดังทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์และความร่วมมือในการดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ เป็นอย่างดี

ท้ายสุดคณะผู้วิจัยขอขอบคุณดีและผลประโยชน์อันเกิดจากการดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ให้แก่ผู้มีพระคุณต่อคณะผู้วิจัยทุกท่านรวมทั้งผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ ที่ช่วยทำให้วิจัยครั้งนี้สำเร็จได้ด้วยดี

คัมภีร์	จิวนิอต
ธีรพล	หล่อประดิษฐ์
เรณู	ดาพา
ศิริลักษณ์	ทิพย์พิมพ์วงศ์
อภิสิทธิ์	ประหลาดเนตร
อัครชาติ	อินทรีย์

สารบัญ

บทที่ ผิดพลาด! ไม่ได้กำหนดที่คั่นหน้า_บทนำ	ผิดพลาด! ไม่ได้กำหนดที่คั่นหน้า
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	ผิดพลาด! ไม่ได้กำหนดที่คั่นหน้า
2. คำถามการวิจัย	3
3. วัตถุประสงค์	3
4. สมมุติฐาน	ผิดพลาด! ไม่ได้กำหนดที่คั่นหน้า
5. คำจำกัดความและนิยามศัพท์เฉพาะ	4
6. ขอบเขตการวิจัย	5
7. ตัวแปรวิจัย	5
8. กรอบแนวคิด	6
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
1. การเจริญเติบโต และ พัฒนาการเด็ก	7
2. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย ..	ผิดพลาด! ไม่ได้กำหนดที่คั่นหน้า
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	13
บทที่ 3 วิธีดำเนินการศึกษา	17
1. รูปแบบการศึกษา	17
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	17
3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	18
4. การตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	18
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล	19
6. การวิเคราะห์ข้อมูล	19
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	20
1. ข้อมูลทั่วไป	20
2. ข้อมูลพัฒนาการเด็กปฐมวัย	25

บทที่ 5 สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	36
1. สรุปผลการศึกษา.....	36
2. การอภิปรายผล.....	37
3. ข้อเสนอแนะและการนำไปใช้	38
 บรรณานุกรม	 39
 ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก แบบสอบถาม.....	40
ภาคผนวก ข ค่าความสอดคล้อง (Index of concurrence) แบบทดสอบพัฒนาการเด็กปฐมวัย..	44
 ประวัติผู้วิจัย.....	 45

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเด็กปฐมวัย แสดงเป็นจำนวนร้อยละ.....	20
ตารางที่ 2 แสดงจำนวนร้อยละด้านครอบครัวของเด็กปฐมวัย.....	21
ตารางที่ 3 แสดงจำนวนร้อยละเด็กปฐมวัยที่ได้รับการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยจากแบบทดสอบอนามัย 49 (กรมอนามัย)	23
ตารางที่ 4 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างช่วงอายุของมารดาขณะตั้งครรภ์กับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย ในพื้นที่ตำบลหนองกระดัง อำเภอกีรีมาศ จังหวัดสุโขทัยโดยใช้สถิติ Chi – square.....	24
ตารางที่ 5 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างช่วงอายุของผู้เลี้ยงดูกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย โดยใช้สถิติ Chi – square	25
ตารางที่ 6 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างลำดับบุตรกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย ในพื้นที่ตำบลหนองกระดัง อำเภอกีรีมาศ จังหวัดสุโขทัยโดยใช้สถิติ Chi – square.....	26
ตารางที่ 7 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างผู้เลี้ยงดูกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย ในพื้นที่ตำบลหนองกระดัง อำเภอกีรีมาศ จังหวัดสุโขทัยโดยใช้สถิติ Chi – square.....	27
ตารางที่ 8 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพของบิดามารดากับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย ในพื้นที่ตำบลหนองกระดัง อำเภอกีรีมาศ จังหวัดสุโขทัยโดยใช้สถิติ Chi – square.....	28
ตารางที่ 9 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาสูงสุดของผู้เลี้ยงดูกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย ในพื้นที่ตำบลหนองกระดัง อำเภอกีรีมาศ จังหวัดสุโขทัยโดยใช้สถิติ Chi – square	29
ตารางที่ 10 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพหลักของครอบครัวอาชีพหลักของครอบครัวกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย โดยใช้สถิติ Chi – square.....	30
ตารางที่ 11 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ของครอบครัวกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย ในพื้นที่ตำบลหนองกระดัง อำเภอกีรีมาศ จังหวัดสุโขทัยโดยใช้สถิติ Chi – square.....	31
ตารางที่ 12 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะครอบครัวกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย ในพื้นที่ตำบลหนองกระดัง อำเภอกีรีมาศ จังหวัดสุโขทัยโดยใช้สถิติ Chi – square.....	32
ตารางที่ 13 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างภาวะวิกฤตครอบครัว ใน 1 รอบปีที่ผ่านมากับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย โดยใช้สถิติ Chi – square.....	33

สารบัญรูปภาพ

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....6

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เด็กนับเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ ในแผนพัฒนาฉบับที่ 8 ได้เน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เด็กจะต้องเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในวันข้างหน้า จึงเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีค่าที่สุด เด็กในทางจิตวิทยา หมายถึง ผู้ที่มีอายุ 2-12 ขวบ ซึ่งเด็กในวัยระยะ 6 ขวบแรก เป็นระยะที่สำคัญที่สุด (The First Six Years of Life are Most Important) เป็นช่วงระหว่างการเจริญเติบโต เด็กจะต้องได้รับการเลี้ยงดูอย่างดีเป็นพิเศษจากครอบครัวและครู อาจารย์ ทั้งทางสติปัญญา สังคม อารมณ์ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา)

เด็กจะมีการพัฒนาการเป็นระยะ ๆ ซึ่งการ "พัฒนาการ" (Development) เด็กในวัยก่อนเรียนหรือเด็กที่อยู่ในระดับอนุบาล เป็นวัยพัฒนามาจากวัยทารก เริ่มจากอายุประมาณ 3-6 ปี มีลักษณะเด่นชัด คือ มีการพัฒนาการทางด้านสมอง น้ำหนัก สรีระ สมอง สายตา และทักษะกล้ามเนื้อ ต้องการเป็นตัวของตัวเอง ค่อนข้างดี มีความสามารถด้านภาษา เป็นวัยระยะหัวเลี้ยวหัวต่อ ตามทฤษฎีของเพียร์เจ เด็กจะอยู่ในขั้นก่อนคิดแบบเหตุผล มีการพัฒนาการทางด้านภาษา การใช้สัญลักษณ์ การคิด มีการเลียนแบบ การมีจินตภาพ และสิ่งที่มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการของเด็กในช่วงนี้ คือ การรับรู้ ซึ่งเป็นสื่อกลางสำคัญให้เด็กเกิดประสบการณ์และเป็นกระบวนการนำความคิดเข้าสู่สมอง เพื่อเก็บรวบรวมและจดจำสิ่งต่าง ๆ เป็นพื้นฐานในการสร้างความคิดรวบยอดและใช้ความคิดนั้นในการแก้ปัญหาหรือค้นหาความรู้อื่น ๆ ต่อไป โดยอาศัยความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน ซึ่งเด็กจะอาศัยการรับรู้ทางสายตาเป็นสิ่งสำคัญ โดยเด็กก่อนวัยเรียนมีพัฒนาการด้านการรับรู้ขนาดวัตถุตามเกณฑ์การรับรู้จะเพิ่มขึ้นตามระดับอายุ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา)

แต่การอบรมเลี้ยงดูที่มุ่งเน้น เฉพาะด้านใดด้านหนึ่ง อาจทำให้เด็กเติบโตอย่างไม่สมดุลและกลายเป็นเด็กมีปัญหา เช่น เน้นท่องจำจนไม่รู้จักรับรู้ความคิดวิเคราะห์และการคิดสร้างสรรค์ เน้นความฉลาดแต่ละเลยการปลูกฝังจริยธรรมหรือมีสติปัญญาดีแต่ทำงานร่วมกับผู้อื่นไม่ได้เป็นต้น เพราะ เด็กจะมีพัฒนาการทางร่างกายที่ได้อย่างเดียวไม่ได้ แต่เด็กเหล่านี้จะต้องมีพัฒนาการทางสมองคือ ความฉลาดของเชอว์ปัญญา ที่เรียกกันว่า (IQ) ซึ่งย่อมาจากคำว่า Intelligence Quotient หรือความสามารถในการ เรียนรู้ วิเคราะห์ ทำความเข้าใจ แยกแยะ สร้างความคิดรวบยอด และ จดจำข้อมูลต่าง ๆ อีกสิ่งหนึ่งคือพัฒนาการด้านอารมณ์ หรือ ความฉลาดทางอารมณ์ ที่เรียกกันว่า (EQ) ซึ่งย่อมาจากคำว่า Emotional Quotient ซึ่งเป็นความสามารถของบุคคลในการรับรู้และเข้าใจอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น รวมถึงความสามารถในการปรับและควบคุมอารมณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับสถานการณ์(โดย : นายแพทย์สุรพงศ์อำพันวงษ์ ที่มา : หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ วันที่ 1 เมษายน 2550)

เด็กปฐมวัยจะเริ่มเรียนรู้ภาษาพูดและใช้ภาษาพูดเป็นเครื่องมือในการถามตอบปัญหาต่างๆ เด็กวัยนี้จะเริ่มช่างคิด ช่างทำ เริ่มรู้จักหาเหตุผลในการส่งเสริมด้านสติปัญญาของเด็ก จึงควรเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความคิดเห็น (ประสาร ทิพย์ธารา 2521 :59) กระบวนการเรียนรู้ภาษาโดยเฉพาะภาษาของเด็กจะเป็นอย่างไรต่อไปอย่างไร และมีความซับซ้อนมากขึ้น เป็นลำดับ (ประสาธ อิศรปริดา 2520:30-35) อ้างอิงมาจาก Piaget.nd.) และภาษาของเด็กจะพัฒนาได้อย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ (ประมวญ คิดคินสัน. 2524 :13) ความสามารถในการเรียนรู้ภาษาพูดของเด็กจะเป็นผลมาจากการที่เด็กมีโอกาสในการมีปฏิสัมพันธ์พูดคุยสนทนาร่วมกับผู้อื่นเสมอ การพูดบ่อย ๆ จะช่วยให้เด็กได้ฝึกออกเสียงคำต่าง ๆ ไปในตัวและนอกจากนี้ยังจะเป็นการฝึกนำคำมาเรียงเป็นประโยคได้ด้วย (ราตี ทองสวัสดิ์ 2526:84) ซึ่งถือได้ว่าระยะปฐมวัยนี้เป็นระยะแห่งวัยทองของภาษา เพราะระยะนี้พัฒนาการด้านภาษาเจริญขึ้นอย่างมาก (วรรณภา ทารชุมพล 2530 : 1-2) ดังนั้น การจัดประสบการณ์ภาษาแก่เด็กปฐมวัยนั้นควรจะเป็นการจัดประสบการณ์โดยให้เด็กเรียนรู้ภาษาจากประสบการณ์ตรง โดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง เปิดโอกาสให้เด็กมีอิสระในการคิดการแสดงออก และการสนทนาระหว่างเด็กด้วยกัน จึงจะทำให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งสอดคล้องกับคำถามของเพียเจต์ที่ว่า การจัดประสบการณ์ตรงโดยให้เด็กมีอิสระในการคิดการแสดงออก และการสนทนาระหว่างเด็กด้วยกัน จะทำให้เด็กสามารถเข้าใจกันได้เร็วกว่าครูเป็นผู้อธิบายหรือเล่าให้ฟัง (ศรียา นิยมธรรม และ ประภัสสรนิยมธรรม 2518:45)

การจัดประสบการณ์ให้เด็กปฐมวัยอย่างเหมาะสมจะช่วยส่งเสริมพัฒนาการทุก ๆ ด้าน ให้เด็กพัฒนาเต็มศักยภาพ มีความพร้อมที่จะเรียนรู้และดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีคุณภาพต่อไปในอนาคต (สำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร 2540: คำนำ) การจัดประสบการณ์แบบโครงการ (Project Approach) เป็นรูปแบบการจัดประสบการณ์รูปแบบหนึ่ง ที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ โดยการจัดประสบการณ์ตรงและสถานการณ์จริง เพื่อให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติและกระทำสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างเต็มที่ ช่วยผู้เรียนได้รู้จักปรับตัว รวมถึงการมี ปฏิสัมพันธ์กับวัตถุ สิ่งของ สภาพแวดล้อม โดยเฉพาะกับบุคคลและสังคม บนพื้นฐานของวัย ความแตกต่างระหว่างบุคคล ในการเรียนรู้และแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล (พัชรี ผลโยธิน 2541: เอกสารหมายเลข 3) ซึ่งสอดคล้องกับแคทซ์และชาร์ด (Katz and chard) ที่กล่าวถึงการจัดประสบการณ์แบบโครงการว่าเป็นการศึกษาอย่างลุ่มลึกในเรื่องที่เด็กมีความต้องการและสนใจจากสภาพแวดล้อมและสถานการณ์จริงที่อยู่รอบตัวเด็ก ซึ่งจะทำให้เด็กได้มีโอกาสได้เลือกเรื่องและเลือกคำถามที่ต้องการค้นคว้า วิธีการจะใช้เวลาคำตอบ และวิธีการเสนอคำตอบหรือเสนอผลงานเมื่อค้นพบคำตอบด้วยตนเอง โดยสอดคล้องกับขั้นการสอนแบบโครงการของ ฮาร์ทแมน (Hartman 1995:1-4) คือการเริ่มต้น (Start) การปฏิบัติให้บังเกิดผล (Implementation) และการปรับเปลี่ยนเพื่อเสนอผลงาน (Transition) อย่างมีกระบวนการ (Process of Project) ซึ่งจะเห็นได้ว่าขั้นตอนในการสอนแบบโครงการจะเป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาตามศักยภาพและความสามารถในบรรยากาศการเรียนรู้ตามความสนใจของเด็กและแสดงออกตามความสามารถ พร้อมกับได้ถ่ายทอดความคิดและใช้ภาษา

เพื่อบอกความต้องการของตนเอง ดังคำกล่าวของไวทิตสกี ว่าอิทธิพลของสังคมและบุคคลอื่นมีความสัมพันธ์กับการเรียนรู้ทางภาษาของเด็กถึงแม้ว่าเด็กจะต้องสร้างโครงความรู้ความคิดเห็นของตน ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำเอาแนวคิดและหลักการของการสอนแบบโครงการมาปรับให้สอดคล้องเหมาะสมกับวัย พัฒนาการ และความแตกต่าง ระหว่างบุคคลของเด็กปฐมวัย โดยโครงการที่เด็กจะทำจะเน้นโครงการที่ดำเนินการภายใต้การดูแล ให้คำแนะนำและการช่วยเหลือจากครูจากสภาพปัญหาและจากการศึกษา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักการ สอนแบบโครงการที่มีต่อความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัย ทั้งนี้ผลจากการศึกษาที่ได้ดำเนินการ วิจัยอย่างเป็นระบบจะเป็นแนวทางให้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องมีความเข้าใจและสามารถนำกระบวนการไปปรับ ให้เหมาะกับกลุ่มเด็กในแต่ละบริบท ได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา)

จากข้อมูลทีกล่าวมาข้างต้น การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาถึงพัฒนาการของเด็กก่อนวัยเรียน รวมถึงปัจจัยด้านครอบครัวที่มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการเด็ก โดยทำการศึกษาทั้งปัจจัยด้านครอบครัวที่มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการของเด็กก่อนวัยเรียนทั้งทางร่างกาย ทางเชาว์ปัญญา และอารมณ์ ทั้งนี้เพื่อนำผลที่ได้ไปจัดกิจกรรมในการเรียนรู้ และ ส่งเสริมพัฒนาการเด็กต่อไป

คำถามการวิจัย

ปัจจัยด้านครอบครัวมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการเด็กปฐมวัย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการเด็กปฐมวัยทั้งด้านร่างกายและด้านสติปัญญาในพื้นที่ตำบลหนองกระดิ่ง อำเภอศรีมหาศ จังหวัดสุโขทัย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านครอบครัวที่มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการเด็กปฐมวัย ได้แก่ ผู้เลี้ยงดู อายุของผู้เลี้ยงดู สถานะภาพของบิดามารดา การศึกษาของบิดามารดา อาชีพ รายได้ ลักษณะทางครอบครัว ในพื้นที่ตำบลหนองกระดิ่ง อำเภอศรีมหาศ จังหวัดสุโขทัย

สมมุติฐาน

ปัจจัยด้านครอบครัวมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการเด็กปฐมวัย ได้แก่ เพศ อายุของเด็ก ผู้เลี้ยงดู อายุของผู้เลี้ยงดู สถานะภาพของบิดามารดา การศึกษาของบิดามารดา อาชีพ รายได้ ลักษณะทางครอบครัวในพื้นที่ ตำบลหนองกระดิ่งอำเภอศรีมหาศ จังหวัดสุโขทัย

นิยามศัพท์

(1). **ด้านร่างกาย (Physical หรือ Psycho-motor Development)** หมายถึง ความสามารถของร่างกายในการทรงตัวในอิริยาบถต่างๆ และการเคลื่อนไหว โดยการใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่ (Gross Motor) การใช้สัมผัสรับรู้และการใช้ตาและมือประสานกันในการทำกิจกรรมต่าง ๆ (Fine motor-Adaptive)

(2). **ด้านสติปัญญา (Cognitive Development)** หมายถึง ความสามารถในการเรียนรู้ ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่างๆ กับตนเอง การรู้คิด รู้เหตุผล และความสามารถในการแก้ปัญหา ซึ่งแสดงออกด้วยการใช้ภาษาสื่อความหมายและการกระทำ ดังนั้นพัฒนาการด้านภาษาและสื่อความหมาย (Language & Communication Development) การใช้ตากับมือทำงานประสานกันเพื่อแก้ปัญหา และความสามารถในการปรับตัว (Fine Motor & Adaptive) จึงมีความเกี่ยวข้องกับพัฒนาการด้านสติปัญญา

(3). **ครอบครัว** หมายถึง องค์กรที่มีขนาดเล็กที่สุดในสังคม ประกอบด้วยบุคคลที่มีความสัมพันธ์กันทางสายโลหิตหรือทางกฎหมาย โดยการสมรสหรือการรับรองบุตรเป็นบุตรบุญธรรม ซึ่งได้แก่ พ่อ แม่ บุตรและญาติพี่น้อง

(4). **เด็กปฐมวัย** หมายถึง เด็กอายุระหว่าง 1 – 6 ปี เด็กก่อนวัยเรียนเป็นวัยที่ต่อจากวัยทารก และสิ้นสุดลงเมื่ออายุประมาณ 6 ปี (อุดมศักดิ์ มหาวิวัฒน์. 2545 : 184)

(5). **รายได้ไม่พอเพียง** หมายถึง มีรายได้ไม่พอกับรายจ่าย หรือจ่ายมากกว่ารายได้ (โสภิต ทองปาน มติชนรายวัน วันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2549 ปีที่ 29 ฉบับที่ 10363)

(6). **รายได้พอเพียง** หมายถึง รายได้พอเพียงเลี้ยงตัวและครอบครัวได้โดยไม่ขัดสน (จรรย์ จันทลักษณ์ ศูนย์วิจัยและพัฒนากระบือและโค มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมธีวิจัยอาวุโส สกว. ปี 2538)

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษานี้ เป็นการศึกษาวิจัยที่มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการเด็กปฐมวัยด้านร่างกาย และสติปัญญา ระหว่างเดือนมีนาคม ถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2551 ประชากรที่ศึกษา คือ เด็กปฐมวัยที่มีอายุ 1 – 6 ปี จำนวน 192 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาแบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนที่หนึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์ผู้เลี้ยงดูเด็ก ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลเด็ก คือเพศ และลำดับการเกิด ข้อมูลด้านครอบครัว คือการศึกษาบิดาการศึกษามารดา ประเภทครอบครัวแบ่งเป็นเดี่ยวและขยาย ความพอเพียงของรายได้ครอบครัว แบ่งเป็นพอเพียงไม่พอเพียง ภาวะวิกฤตในครอบครัววัดโดยการเผชิญเหตุการณ์ของครอบครัว ในรอบปีที่ผ่านมา เช่นมีสมาชิกป่วยหนักเสียชีวิต ตกงานติดยาเสพติด ติดคุก เป็นต้น ถ้ามีเหตุการณ์เกิดขึ้น 1 อย่างถือว่าภาวะวิกฤตในครอบครัว วัดโดยใช้ข้อคำถาม 14 ข้อที่เป็น

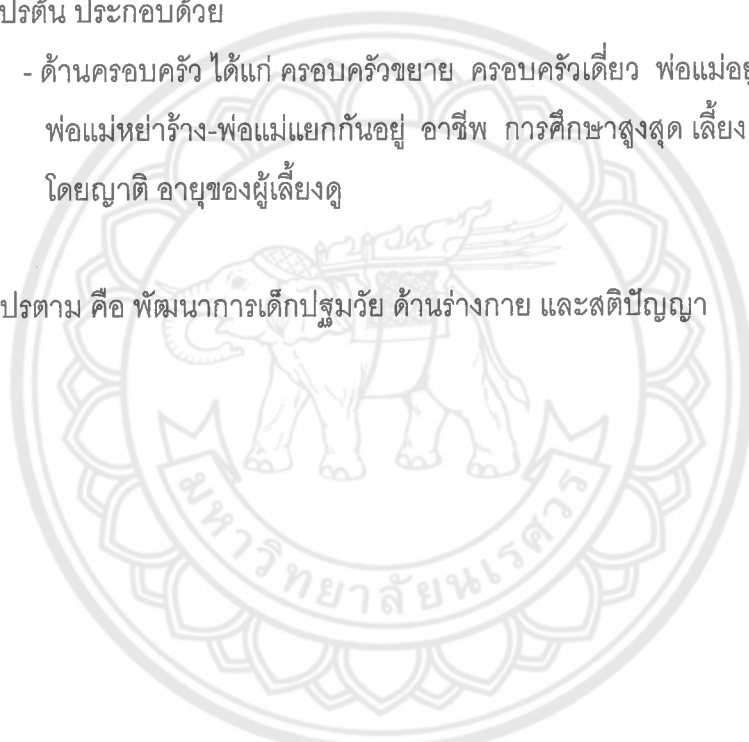
คำถามเกี่ยวกับความผูกพันของคนในครอบครัวความร่วมมือกัน และการปรับตัวร่วมกัน และการจัด
ประสบการณ์การอบรมเลี้ยงดู **ส่วนที่สอง** เป็นเครื่องมือวัดพัฒนาการเด็กปฐมวัยซึ่งใช้ แบบทดสอบ
อนามัย 49 สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย โดยเครื่องมือนี้เป็นแบบคัดกรองที่ใช้วัดพัฒนาการเด็ก 4
ด้านคือด้านภาษา ด้านการช่วยเหลือตนเองและสังคม ด้านกล้ามเนื้อมัดเล็กและการปรับตัว และด้าน
กล้ามเนื้อมัดใหญ่หรือการเคลื่อนไหว ผลการทดสอบแบ่งเป็นพัฒนาการปกติ และสงสัยว่าล่าช้ากว่า
ปกติ (นิตยา คชภักดีและอรพินท์ เหล่าสุวรรณพงษ์, 2542)

ตัวแปรของการวิจัย

1. ตัวแปรต้น ประกอบด้วย

- ด้านครอบครัว ได้แก่ ครอบครัวขยาย ครอบครัวเดี่ยว พ่อแม่อยู่ด้วยกันกำพราง
พ่อแม่หย่าร้าง-พ่อแม่แยกกันอยู่ อาชีพ การศึกษาสูงสุด เลี้ยงดูโดยพ่อแม่ เลี้ยงดู
โดยญาติ อายุของผู้เลี้ยงดู

2. ตัวแปรตาม คือ พัฒนาการเด็กปฐมวัย ด้านร่างกาย และสติปัญญา

การศึกษาปัจจัยด้านครอบครัวที่มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการเด็กก่อนวัยเรียน
ในพื้นที่ตำบลหนองกระดัง อำเภอดุสิต จังหวัดสุโขทัย

ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม

แผนภูมิ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก 1 – 6 ปี โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้วิจัยและคณะได้ศึกษา ทบทวนเอกสารวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องครอบคลุมเนื้อหาต่างๆ ดังนี้

1. การเจริญเติบโตและพัฒนาการเด็ก
2. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. การเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็ก

เด็กเป็นวัยที่มีการเจริญเติบโตและพัฒนาการด้านต่างๆ ในด้านสติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคมที่เป็นไปอย่างต่อเนื่อง ควบคู่ไปกับการพัฒนาการของร่างกาย ด้านการเคลื่อนไหว การทรงตัวที่สมวัย ในเด็กที่ได้รับการส่งเสริมการเจริญเติบโต และพัฒนาการที่เหมาะสมจะส่งผลให้เด็กเติบโตขึ้นเป็นเด็กที่มีภาวะสุขภาพดี และเป็นประชากรที่มีคุณภาพของชาติในอนาคต จากการสำรวจภาวะสุขภาพอนามัย ของกระทรวงสาธารณสุขในปี 2537 โดยสุ่มสำรวจระดับประเทศรวม 17 จังหวัด (มนตรี ตูจิณดา และคนอื่นๆ, 2540) ในเรื่องของพัฒนาการเด็ก พบว่า การวัดพัฒนาการของเด็กไทย ใช้เกณฑ์ต่ำกว่า ต่างประเทศ การสำรวจนี้พบเด็กที่ผ่านเกณฑ์ทั้ง 4 ด้าน คือ การใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่ มัดเล็ก การใช้ภาษา และการปรับตัวทางสังคมโดยรวม พบเพียงร้อยละ 74.7 พบว่าพัฒนาการของเด็กกลุ่มอายุ 8-10 เดือนดีที่สุดในช่วงอายุ 58-60 เดือน ซึ่งแสดงถึงปัญหาพัฒนาการขาดการกระตุ้นให้เด็กมีพัฒนาการที่เหมาะสม รวมทั้งปัจจัยการเลี้ยงดูและสิ่งแวดล้อมยังไม่ดีเท่าที่ควร

ลดาวัลย์ ประทีปชัยกูร (2545) ได้กล่าวถึงการเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็กไว้ว่า เป็นกระบวนการที่สลับซับซ้อนสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และมีความสัมพันธ์ต่อภาวะสุขภาพของเด็ก การมีพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับการเจริญเติบโต และพัฒนาการของเด็กแต่ละวัย จะช่วยให้พยาบาลสามารถประเมินสุขภาพของเด็กและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อทราบถึงความเสี่ยงที่เด็กจะมีการเจริญเติบโตและพัฒนาการที่เบี่ยงเบนไปจากปกติ หรือมีความผิดปกติเกิดขึ้น แล้ว นอกจากนี้ยังเป็นความรู้ที่จำเป็นสำหรับพยาบาล ในการวางแผนการพยาบาลเพื่อส่งเสริมสุขภาพเด็กให้เหมาะสมกับพัฒนาการ และสอดคล้องกับความต้องการของเด็ก ตลอดจนการสอนสุขภาพหรือให้คำแนะนำล่วงหน้า แก่บิดามารดาในการส่งเสริมให้เด็กมีการเจริญเติบโตและพัฒนาการเหมาะสมกับวัย

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าการเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็กแต่ละคน มีการเปลี่ยนแปลงตลอดตั้งแต่เริ่มปฏิสนธิจนถึงวัยรุ่น ระดับของการเจริญเติบโตและพัฒนาการเป็นดัชนีที่สามารถบ่งชี้ถึงภาวะสุขภาพของบุคคลนั้นๆ ได้

1.1 ความหมายของการเจริญเติบโตและพัฒนาการ

นิตยา คชภักดี (2547) ได้กล่าวถึงการเจริญเติบโต (Growth) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงขนาดของร่างกายและอวัยวะ ซึ่งเกิดจากการเพิ่มจำนวนและขนาดของเซลล์และส่วนหล่อเลี้ยง (matrix) ทำให้รูปร่างเปลี่ยน เช่น มีขนาดใหญ่ขึ้น สัดส่วนเปลี่ยนแปลงและมีการเพิ่มจำนวน เช่น ฟัน การประเมินการเจริญเติบโตกระทำได้โดยการวัดหรือการชั่งร่างกาย แล้วนำมาเปรียบเทียบกับค่าปกติที่เป็นมาตรฐาน ได้แก่ การชั่งน้ำหนัก การวัดความยาวหรือความสูง เส้นรอบวงศีรษะ เส้นรอบวงอก ความหนาของผิวหนัง การนับจำนวนฟัน และการถ่ายภาพรังสีอายุกระดูกแล้วนำมาเปรียบเทียบกับมาตรฐานตามอายุ เป็นต้น

ประกายแก้ว ประพุดติถ้อย (2540) ได้ให้นิยามของการเจริญเติบโต (Growth) ว่าหมายถึง การเพิ่มขนาดของร่างกายหรือส่วนของร่างกาย ซึ่งประเมินได้ด้วยกรวัดเป็นกิโลกรัม เซนติเมตร นิ้วหรือปอนด์ เป็นต้น การเจริญเติบโตนี้เกิดขึ้นจาก 2 กระบวนการได้แก่ กระบวนการเพิ่มจำนวนเซลล์ร่างกาย เรียกว่า ไฮเปอร์พลาเซีย (Hyperplasia) และการเพิ่มขนาดของเซลล์ร่างกายเรียกว่า ไฮเปอร์โทรฟี (Hypertrophy) ซึ่งการเจริญของอวัยวะร่างกายหรือเนื้อเยื่อส่วนใหญ่เกิดจาก 2 กระบวนการดังกล่าว สังเกตได้ว่าการเพิ่มจำนวนเซลล์จะเกิดขึ้นอย่างมากมาในระยะที่ทารกเจริญในครรภ์ (Prenatal) ทั้งนี้เพราะเซลล์ใหม่เหล่านี้จำเป็นต่อการสร้างโครงสร้างร่างกาย การเพิ่มขนาดของเซลล์ร่างกายขึ้นอยู่กับภาวะโภชนาการทั้งระยะ ก่อนเกิดและหลังเกิด นอกจากนั้นการเพิ่มขนาดของเซลล์ร่างกายยังขึ้นอยู่กับการทำงานของร่างกายส่วนนั้น ซึ่งสอดคล้องกับที่ ทอมป์สัน และแอสวิลล์ (Thompson & Ashwill, 1992) และวอง (Wong, 1993) ได้กล่าว ถึงการเจริญเติบโตไว้ว่า หมายถึง การเพิ่มจำนวนและขนาดของเซลล์เป็นผลให้มีการเพิ่มน้ำหนักทั้งหมดของร่างกาย ซึ่งสามารถวัดเป็นนิ้วหรือเป็นเซนติเมตร ปอนด์หรือกิโลกรัม เป็นการเปลี่ยนแปลงด้านปริมาณ (ลดาวัลย์ ประทีปชัยกุล, 2545)

นิตยา คชภักดี (2547) ได้กล่าวถึง พัฒนาการ (Development) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงด้านการทำหน้าที่ (Function) และวุฒิภาวะ (Maturation) ของอวัยวะระบบต่างๆ รวมทั้งตัวบุคคล ทำให้สามารถทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำสิ่งที่ยากสลับซับซ้อนมากขึ้น ตลอดจนการเพิ่มทักษะใหม่ๆ รวมทั้งความสามารถในการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมหรือภาวะใหม่ในบริบทของครอบครัวและสังคม การประเมิน ระดับพัฒนาการทำได้โดยการสังเกตหรือทดสอบความสามารถในการทำหน้าที่ แล้วนำผลมาเปรียบเทียบกับมาตรฐานตามวัย โดยจำแนกการประเมินออกได้เป็น 2 ระดับคือ การประเมินพัฒนาการทางสรีรวิทยา (Physiological development) และการประเมินพัฒนาการของมนุษย์ (Human development)

ประกายแก้ว ประพุดติถ้อย (2540) ได้ให้นิยามของพัฒนาการ (Development) ว่าหมายถึง การเปลี่ยนแปลงในการทำหน้าที่ของร่างกาย มีความสัมพันธ์ให้เกิดความซับซ้อนในทักษะและ

ความสามารถเพิ่มขึ้นซึ่งหน้าที่ใหม่ที่เกิดขึ้นนั้นจะขยายขีดความสามารถของเด็กในการที่จะบรรลุผลสัมฤทธิ์ ซึ่งสอดคล้องกับที่แจคสัน และซอนเดอร์ (Jackson & Saunders, 1993) และทอมป์สัน และแอสวิลล์ (Thompson & Ashwill, 1992) ได้กล่าวถึงการพัฒนาการไว้ว่า หมายถึง การเพิ่มทักษะและความซับซ้อนในการทำงานของอวัยวะต่างๆในร่างกายจากสิ่งง่าย ๆ ไปสู่สิ่งที่ยากและซับซ้อนยิ่งขึ้น เป็นผลจากการเจริญเติบโต วุฒิภาวะและการรับรู้ ทำให้สามารถปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นการเปลี่ยนแปลงด้านคุณภาพ (ลดาวัลย์ ประทีปชัยกุล, 2545)

ดังนั้นการเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็กปฐมวัยจึงหมายความว่า การเปลี่ยนแปลงขนาดของร่างกายซึ่งส่งผลให้รูปร่างสัดส่วนเปลี่ยน มีการเปลี่ยนแปลงด้านการทำหน้าที่, ทักษะ และวุฒิภาวะในด้านคุณภาพและประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งสามารถวัดและประเมินได้

1.2 ช่วงอายุพัฒนาการ (Development age periods)

ช่วงอายุพัฒนาการของเด็กสามารถแบ่งออกเป็นวัยต่างๆ ดังนี้

1) วัยทารก (Infancy) ตั้งแต่แรกคลอดถึง 12 เดือน เป็นช่วงที่มีพัฒนาการเร็วมากในด้านการเคลื่อนไหว สติปัญญา และสังคม การมีปฏิสัมพันธ์กับบิดามารดาหรือผู้เลี้ยงดูทำให้ทารกพัฒนาความรู้สึกไว้วางใจ ซึ่งจะเป็นพื้นฐานต่อการสร้างสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในอนาคตในเดือนแรกเป็นช่วงวิกฤต เพราะเป็นช่วง การปรับตัวของร่างกายทารก ต่อการอยู่นอกมดลูกและการปรับตัวทางจิตใจของบิดามารดา วัยนี้เป็นวัยที่ต้องพึ่งพาคนอื่นทั้งหมดเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง

2) วัยเด็กตอนต้น (Early childhood) ตั้งแต่ 1-6 ปี แบ่งออกเป็น 2 ช่วงระยะ คือ วัยหัดเดิน (Toddler) ตั้งแต่ 1-3 ปี และวัยก่อนเรียน (Preschool) ตั้งแต่ 3-6 ปี ช่วงนี้เป็นช่วงที่เด็กสามารถยืน เดิน ได้จนกระทั่งเข้าโรงเรียน เด็กวัยนี้มีลักษณะที่สนใจในการทำกิจกรรมและค้นคว้า เป็นเวลาที่บ่งบอกถึงพัฒนาการทางด้านร่างกายและบุคลิกภาพของเด็ก พัฒนาการทางด้านการเคลื่อนไหวจะพัฒนาไปเรื่อยๆ เด็กวัยนี้ต้องการการพัฒนาการทางด้านภาษาและมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมที่กว้างขึ้น สามารถควบคุมตนเองและเอาชนะอุปสรรค เพิ่มความตระหนักถึงการพึ่งพาและความเป็นอิสระ และเริ่มพัฒนาอัตมโนทัศน์

3) วัยเด็กตอนกลาง (Middle childhood) ตั้งแต่ 6-11 ปี หรือ 12 ปี มักหมายถึงวัยที่เด็กต้องเข้าโรงเรียน เป็นช่วงเวลาที่เด็กออกจากสมาชิกครอบครัวไปอยู่ในสภาพแวดล้อมของเพื่อน การพัฒนาการด้านร่างกาย จิตใจ และสังคมยังคงดำเนินต่อไปเรื่อยๆ แต่จะเน้นพัฒนาการความสามารถทางทักษะการ เข้าสังคม กับการพัฒนาการทางด้านมโนธรรม วัยนี้จึงเป็นช่วงเวลาที่สำคัญสำหรับการพัฒนาอัตมโนทัศน์

4) วัยเด็กตอนปลาย (Later childhood) ตั้งแต่ 11-19 ปี แบ่งออกเป็น ก่อนวัยรุ่น (Prepubertal) ตั้งแต่ 11-13 ปี และวัยรุ่น (Adolescence) ตั้งแต่ 13- ประมาณ 19 ปี เป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงมาก

เนื่องจากเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อ เป็นจุดเริ่มต้นของวัยรุ่นและจุดที่จะเข้าสู่โลกของวัยผู้ใหญ่มักเป็นช่วงจบมหาวิทยาลัย คุณลักษณะทางชีวภาพและบุคลิกภาพจะไปด้วยกัน สนใจในความเป็นปัจเจกบุคคลมากกว่ากลุ่ม มีเอกลักษณ์ของตนเอง

1.3 หลักการเจริญเติบโตและพัฒนาการ (Principles of Growth and Development)

การเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็กเป็นขบวนการที่ซับซ้อนยากที่จะอธิบายได้อย่างสมบูรณ์ แต่มีหลักการบางประการที่เกิดขึ้นอย่างเป็นแบบแผน และเป็นแนวโน้มที่สามารถคาดการณ์ได้ หลักการนี้จะมี ประโยชน์สำหรับพยาบาลใช้เป็นแนวทางในการพยากรณ์ หรือประเมินความก้าวหน้าของการเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็กในทุกด้านไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย จิตสังคม อารมณ์ สติปัญญา จริยธรรม และจิตวิญญาณ จะพบได้ว่าการเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็กเกิดขึ้นตามหลักการที่สำคัญ ดังนี้ (ลดาวัลย์ ประทีปชัยกุล, 2545)

1) การพัฒนาการของมนุษย์ เป็นกระบวนการที่ซับซ้อนย้อนกลับไม่ได้ (Irreversible) และเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดช่วงอายุขัย ในส่วนของขบวนการควบคุมการเจริญเติบโตของร่างกายและพัฒนาการเป็นสิ่งสามารถเข้าใจและอธิบายได้ เนื่องจากบางอย่างสามารถทำการทดลองในห้องทดลองได้ แต่ขบวนการพัฒนาทางด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม เป็นสิ่งที่ยากต่อการศึกษาและไม่สามารถศึกษาเชิงทดลองได้ ทำให้ไม่สามารถเข้าใจขบวนการพัฒนาในเรื่องดังกล่าวได้อย่างถ่องแท้ นอกจากนี้ขบวนการเจริญเติบโตและพัฒนาการเป็นขบวนการที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ความผิดปกติที่เกิดขึ้นในด้านหนึ่งจะมีความสัมพันธ์ต่อการเจริญเติบโตและพัฒนาการในด้านอื่นๆด้วย

2) การเจริญเติบโตและพัฒนาการมีทิศทางที่เป็นแบบแผน โดยเด็กจะมีการเจริญเติบโตและพัฒนาการก้าวหน้าไปอย่างมีลำดับขั้นตอนดังนี้

2.1 จากง่ายไปสู่กิจกรรมที่ซับซ้อนมากขึ้น ในพัฒนาการด้านการเคลื่อนไหวจะเห็นได้ว่า เด็กวัยทารกสามารถใช้มือกำวัตถุง่ายๆ ได้ก่อนที่พัฒนาไปหยิบวัตถุเล็กๆ ด้วยนิ้วหัวแม่มือ และนิ้วชี้เช่นเดียวกันกับในพัฒนาการด้านภาษา โดยเด็กวัยหัดเดินจะค่อยๆพัฒนาความสามารถในการใช้คำที่ง่ายไปเป็นคำที่ซับซ้อนขึ้น

2.2 จากทั่วไป ไปสู่ความเป็นเฉพาะเจาะจง ในการเจริญเติบโตของร่างกายพบว่าเนื้อเยื่อชนิดทั่วไปจะเกิดขึ้นก่อนตั้งแต่อยู่ในระยะตัวอ่อน (Embryonic stage) แล้วค่อยๆเจริญเติบโตไปเป็นเนื้อเยื่อชนิดต่างๆ ที่มีหน้าที่เฉพาะเจาะจง เช่นเดียวกับการพัฒนาการด้านอารมณ์ ความรู้สึกไว้วางใจ โดยทั่วไปในวัยทารกอาจพัฒนาไปเป็นความรู้สึกผูกพันที่แน่นแฟ้นต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่เฉพาะ เจาะจงในวัยเด็ก

2.3 จากศีรษะไปสู่เท้า (Cephalocaudal direction) การมีคุณลักษณะของระบบประสาทจากศีรษะไปสู่เท้าทำให้ทารกสามารถควบคุมการเคลื่อนไหวของศีรษะก่อนไปสู่การนั่ง การคลานและการเดินในที่สุด

2.4 จากข้างในไปสู่ข้างนอก u3627 หรือออกจากใกล้ไปสู่ไกล (Proximodistal direction) สามารถควบคุมโครงสร้างที่ใกล้แกนกลาง (Midline) ของลำตัวก่อนไปสู่บริเวณแขน ขา ที่อยู่ไกลออกไป เช่น พลิกคว่ำได้ก่อนที่จะหยิบจับสิ่งของด้วยนิ้วชี้และนิ้วหัวแม่มือ

3) การพัฒนาการเป็นสิ่งที่คาดการณ์ได้ (Predictable) เนื่องจากการเจริญเติบโตและพัฒนาการมีลำดับก่อนหลัง เช่นคลานก่อนนั่ง นั่งก่อนยืน ยืนก่อนเดิน เป็นต้น เป็นกระบวนการที่มีระบบทำให้สามารถคาดการณ์ได้ว่าเด็กเป็นปกติจะพัฒนาคุณลักษณะ ทักษะ และพฤติกรรมใหม่ๆ ในช่วงอายุไหนได้ เพียงแต่ไม่สามารถระบุอายุที่ชัดเจน เนื่องจากเด็กแต่ละคนจะไม่เหมือนกัน บางคนอาจเร็ว บางคน อาจช้า แต่ก็อยู่ในช่วงปกติ เช่น การยิ้มอย่างมีความหมาย (Social smile) จะเกิดเมื่อทารกอายุประมาณ 2 เดือน จะเดินได้เมื่ออายุประมาณ 1 ปี และสามารถอ่านได้เมื่ออายุประมาณ 6 ปี เป็นต้น ขั้นตอนพัฒนาการของเด็กในช่วงเวลาต่างๆนี้ (Development milestones) สามารถกำหนดได้จากการศึกษาพัฒนาการของเด็กเป็นจำนวนมากและหลายๆครั้ง จนกระทั่งคงที่แล้ว จึงนำมากำหนดเป็นค่ามาตรฐาน

4. อัตรา (Pace) การเจริญเติบโตและพัฒนาการไม่คงที่ บางช่วงอายุเด็กมีพัฒนาการที่เร็วมาก บางช่วงอายุมีพัฒนาการที่ช้า จะเห็นได้ว่ามนุษย์มีการเจริญเติบโตที่เร็วมากในช่วง 2 ปีแรก แล้วลดลง แต่คงที่ในระหว่างวัยเด็กตอนต้น ช้าที่สุดในวัยเด็กตอนกลางและเร็วอีกครั้งในวัยรุ่นตอนต้น

5. อัตราการเจริญเติบโตและพัฒนาการจะเฉพาะเจาะจงสำหรับเด็กแต่ละคน เด็กแต่ละคนมีศักยภาพของการเจริญเติบโตและพัฒนาการตามพันธุกรรม (อิทธิพลภายใน) แต่ก็อาจถูกยับยั้งหรือส่งเสริมได้ในแต่ละลำดับขั้นพัฒนาการขึ้นอยู่กับอิทธิพลจากภายนอก ตัวอย่างเช่น ระดับสติปัญญาของคน ส่วนหนึ่งมาจากกรรมพันธุ์ แต่ประสบการณ์ของเด็กในช่วงเวลาที่สำคัญก็สามารถกระตุ้น หรือยับยั้งพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กได้ถ้าเด็กได้รับอาหารที่ไม่ดี ถูกจำกัดการเคลื่อนไหว และมีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับบุคคลต่างๆในสภาพแวดล้อมน้อย ศักยภาพในการพัฒนาจะได้มาจากทางกรรมพันธุ์อย่างเดียว ในทางกลับกัน ถ้าเด็กมีโอกาสมีประสบการณ์ในด้านต่างๆเด็กจะเรียนรู้โลกกว้างขึ้น ประกอบกับได้รับอาหารที่สมดุลกับความต้องการของร่างกาย และมีโอกาสสัมผัสกับบุคคลต่างๆ โดยเฉพาะบุคคลที่มีความสำคัญต่อเด็ก เด็กจะมีศักยภาพในการพัฒนาสติปัญญาในระดับสูงสุด

6. มีกรอบเวลาที่แน่นอนที่มีความสำคัญ (Critical period) ต่อการเจริญเติบโตและพัฒนาการ กล่าวคือ มีสิ่งกระตุ้นหรือเหตุการณ์เฉพาะบางอย่าง ซึ่งจะมีความสัมพันธ์ต่อการพัฒนาการมากที่สุด ถ้าสิ่งกระตุ้นนั้นเกิดในกรอบเวลาที่กำหนดไว้ ตัวอย่างเช่น พัฒนาการทางด้านร่างกายของทารกในครรภ์ ถ้าตัวอ่อน สัมผัสกับสารก่อให้เกิดความพิการก่อนอายุครรภ์ 12 สัปดาห์ เด็กมีโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดความพิการแต่ กำเนิดมากที่สุด แต่ถ้าการสัมผัสเกิดหลังอายุครรภ์ 12 สัปดาห์ ซึ่งเป็นช่วงที่เซลล์ต่างๆ ได้พัฒนาไปเป็นอวัยวะที่สำคัญของร่างกายแล้ว โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดความพิการแต่กำเนิดก็ไม่มี การกระตุ้นบางอย่าง ถ้าไม่กระทำในช่วงเวลาที่สำคัญสำหรับการพัฒนาเฉพาะอย่างแล้ว ก็จะไม่ส่งเสริมการพัฒนาการนั้นๆ ตัวอย่างเช่น การพัฒนาการทางด้านภาษาของเด็ก เด็กต้องได้รับการเสริมความพร้อม

ทางด้านกายภาพก่อน จากการใช้ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมจึงจะทำให้เด็กสามารถได้ยินเสียงต่างๆ และทดลองเลียนแบบเสียงเหล่านั้น ถ้าเด็กอาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ขาดโอกาสที่จะเลียนแบบและฝึกการออกเสียง การพัฒนาการทางภาษาของเด็กอาจหยุดชะงัก ยิ่งไปกว่านี้ ทักษะทางสังคม สติปัญญา และพัฒนาการทางด้านอื่นอาจถูกระงับด้วย ถ้าอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ขาดการกระตุ้นเป็นเวลานานๆ จะเห็นได้ว่าการเจริญเติบโตและพัฒนาการจะเกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม ถ้าได้รับการกระตุ้น ในช่วงเวลาสำคัญที่เด็กพร้อมที่จะเกิดการเรียนรู้

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

เด็กปฐมวัย คือ เด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี เป็นช่วงอายุที่มีอัตราของการพัฒนาการสูง ถ้าเด็กได้รับการเลี้ยงดูที่ดีและถูกต้องตามหลักจิตวิทยา และหลักวิชาการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เด็กก็จะพัฒนาได้เต็มตามศักยภาพ

วิสัยทัศน์ของการดูแลส่งเสริมสุขภาพเด็กในยุคใหม่ คือ เด็กทุกคนมีชีวิตรอดปลอดภัยได้รับการอบรมเลี้ยงดูด้วยความรักเอาใจใส่จากครอบครัวอย่างถูกวิธี เติบโตสมส่วน สุขภาพดี แข็งแรง ร่าเริง มีพัฒนาการอย่างสมดุลรอบด้าน เป็นคนดี มีความสามารถ เรียนรู้ มีคุณภาพเต็มตามศักยภาพ มีจิตใจมั่นคง เป็นอิสระ และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีสามารถอยู่ในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างสร้างสรรค์ มีความสุข และมีประโยชน์ มีพฤติกรรมที่เอื้อต่อสุขภาพของตนเองและผู้อื่น และทุกคนเข้าถึงบริการสุขภาพได้อย่างเสมอภาค (สุวรรณา เรื่องกาญจนเศรษฐี และคณะ, 2547)

จากทฤษฎีองค์ความรู้เรื่องพัฒนาการเด็กและการพัฒนาของสมอง รวมทั้งงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเด็กปฐมวัย สรุปได้ว่าช่วงเวลาที่สำคัญและจำเป็นที่สุดในการพัฒนาสมองคือในช่วง 5 ปีแรกของชีวิต หากเด็กไม่ได้รับการเลี้ยงดูและพัฒนาอย่างถูกต้องในช่วงเวลานี้เมื่อพ้นวัยนี้แล้ว โอกาสของเขานั้นจะไม่หวนกลับมาอีก ดังนั้นการศึกษาถึงพัฒนาการเด็กช่วงปฐมวัยและการพัฒนาเด็กปฐมวัย จึงมีความสำคัญยิ่งในการพัฒนามนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งควรเริ่มตั้งแต่อยู่ในครรภ์ ในช่วงปฐมวัย และไปจนต่อเนื่องตลอดชีวิต อีกทั้งยังพบว่าหลักวิชาและการวิจัยได้แสดงว่าปัจจัยแวดล้อมและการเลี้ยงดูที่เหมาะสมสามารถเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและประสิทธิภาพการทำงานของสมองมนุษย์ได้ เป็นการพัฒนาคุณภาพมนุษย์ที่ยั่งยืน และป้องกันปัญหาสังคมในระยะยาว ซึ่งจำเป็นต้องเริ่มพัฒนาตั้งแต่ปฐมวัย การศึกษาทำความเข้าใจในพฤติกรรม การติดตามการเจริญเติบโต และพัฒนาการ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวคิดในการพัฒนาเด็กเพื่อให้มีพัฒนาการทุกด้านอย่างสมดุลนับตั้งแต่ปฏิสนธิจนจบจนเจริญวัย จำเป็นต้องมีการตื่นตัวและ ผนึกกำลังกันทุกฝ่ายทั้งภาครัฐและเอกชน ร่วมกันส่งเสริมครอบครัวให้พ่อแม่ มีความรู้สามารถเลี้ยงดูบุตรหลานได้ถูกวิธี โดยทั้งนี้ผู้ดูแลเด็ก ครู รวมทั้งเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ก็มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้เจริญเติบโตพัฒนาไปในทางที่พึงประสงค์

เด็กปฐมวัยเป็นผู้ที่ยังเยาว์ต้องการการช่วยเหลือเพื่อสร้างเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ แต่เด็กปฐมวัยแต่ละช่วงปีของอายุมีความแตกต่างกันมาก เพราะเป็นช่วงของการเติบโตและพัฒนาการให้

ระดับของการดูแลและการศึกษาที่จัดให้แก่เด็กปฐมวัยแต่ละช่วงอายุมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ ในเด็กแรกเกิดถึง 1 ขวบแรก จะเน้นมิติการดูแลเป็นหลัก ส่วนมิติการศึกษาจะเป็นการให้ความรู้ที่เน้นไปที่พ่อ แม่ ผู้ปกครอง เมื่อเด็กเข้าสู่วัยเตาะแตะ จะเน้นทั้งมิติการดูแลและมิติการศึกษาควบคู่กันไป เมื่อเด็กเข้าสู่วัยอนุบาล และเข้าสถานศึกษา จะเน้นมิติการศึกษาสำหรับเด็กมากขึ้น ส่วนมิติการดูแลลดลง เพราะเด็ก 3-6 ขวบ มีการพัฒนาและการเรียนรู้ในระดับสูงขึ้น ช่วยเหลือตนเองได้มากขึ้นและต้องการดูแลตนเองสามารถใช้ภาษาได้ คิดสร้างสรรค์ได้ (กุลยา ตันติผลลาชีวะ, 2545) การที่จะให้การดูแลหรือการจัดการศึกษาดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควรจะต้องทราบถึงพัฒนาการของเด็กแต่ละคนที่อยู่ในความดูแล เนื่องจากเด็กทุกคนอาจจะมึระดับของพัฒนาการไม่เท่ากันได้ แม้อยู่ในช่วงอายุเดียวกัน

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สมาคมศูนย์รวมการศึกษาและวัฒนธรรมของชาวไทยภูเขาในประเทศไทย (2547) : องค์ความรู้ภูมิปัญญาด้านการดูแลสุขภาพของแม่และเด็กชนเผ่าอิวเมียน เป็นการศึกษารวบรวมข้อมูลองค์ความรู้ความเชื่อพิธีกรรมต่างๆของชนเผ่าเมียนจากการศึกษาค้นคว้าพบว่าความเชื่อและพิธีกรรมต่างๆในช่วงของเวลาการตั้งครรภ์ระหว่างการตั้งครรภ์และหลังจากการคลอดแล้วทุกสิ่งทุกอย่างทุกวิธีการขั้นตอนล้วนแล้วแต่มีความสำคัญต่อความเชื่อและวิถีอิวเมียน

พิระพงษ์ กุลพิศาล (2540) : การพัฒนาการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และจินตนาการของเด็กอนุบาลปีที่ 1/3 พบว่าในระยะสัปดาห์ที่ 12 นั้นนักเรียนมีพัฒนาการริเริ่มสร้างสรรค์มีมากขึ้นเป็นลำดับแต่ทางด้านการใช้กล้ามเนื้อไม่ค่อยแข็งแรงวาดภาพด้วยลายเส้นยุ่งๆอยู่แต่หลังจากผู้วิจัยได้ดำเนินการสอนและพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้ศิลปะสร้างสรรค์และจินตนาการของเด็กอนุบาลของ 1/3 โดยการทำศิลปะสร้างสรรค์ในช่วงสัปดาห์ที่ 3 นักเรียนสามารถพัฒนาขอบข่ายการคิดของตนเองได้ดีผลการเรียนรู้ของนักเรียน

พิทยาภรณ์ สิงหกานตพงศ์ , อ.ณัฐวรรดา มณีรัตน์ (2539) : การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย ได้ทราบถึงการพัฒนาการของเด็กปฐมวัยแต่ละวัยมีการพัฒนาการอย่างไร เพื่อนำมาพัฒนาปรับปรุงแก้ไขเป็นรูปแบบที่เหมาะสมต่อเด็กปฐมวัยในชุมชนต่อไป

นางรัตติพร ภาธรธวานนท์ (2549) : รายงานประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย ที่จบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2546 ประจำปีการศึกษา 2549 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 เพื่อประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย ด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา สอดคล้องกับมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย เพื่อประเมินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยดำเนินการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยในโรงเรียนศูนย์เด็กปฐมวัยต้นแบบ

วรุณา กลกิจโก (2545): การศึกษาพฤติกรรมของเด็กก่อนเรียนในชุมชนทางตอนเหนือ การศึกษาพฤติกรรมนี้สะท้อนให้เข้าใจถึงความชุกของพฤติกรรมอารมณ์ในเด็กวัย 1-5 ปี ที่ผู้ปกครอง เห็นปัญหาและกังวล ซึ่งเป็นประโยชน์ในการที่จะวางแผนช่วยเหลือและป้องกันปัญหาสุขภาพจิตของ เด็กต่อไป

วุฒิเนตร โกฎแสง (2543): ปัจจัยคัดสรรที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการปรับตัวของเด็ก ก่อนวัยเรียน เมื่อแรกเข้ารับบริการในศูนย์สาธิตการพัฒนาศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เด็กที่อยู่ในกลุ่มวัยทารกถึงวัยก่อนเรียน เป็นวัยที่ต้องพึ่งพาผู้เลี้ยงดูในการดูแล ในขณะที่เดียวกันเด็กวัยนี้กำลังพัฒนาทักษะในทางการพึ่งตนเองเพิ่มขึ้นทีละน้อย โดยพัฒนาการส่วนใหญ่จะพัฒนาไปตามการเรียนรู้พฤติกรรม และการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมหรือสังคมที่เด็กอาศัย อยู่ เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูอย่างเหมาะสมมีการตอบสนองความต้องการพื้นฐานกลุ่มตัวอย่างที่มี พฤติกรรมปรับตัวเปลี่ยนแปลงไปเป็นการเปลี่ยนแปลงไปในทางลบมากกว่าทางบวกในด้านต่างๆ ของการปรับตัว

ชญานี วัชรเกษมสินธุ์ (2543): การกระตุ้นพัฒนาการ ปัญหาพัฒนาการล่าช้าบางอย่าง จำเป็นต้องรักษาที่สาเหตุโดยตรง แต่บางอย่างถึงแม้จะทราบว่าจะเกิดจากอะไร แต่ไม่มีการรักษาที่ เฉพาะเจาะจงในขณะที่เดียวกันบางอย่างที่ยังไม่ทราบสาเหตุ ก็สามารถช่วยเหลือให้ดีขึ้นได้มาก การเลี้ยงดูเด็กที่มีพัฒนาการล่าช้าไม่แตกต่างจากการเลี้ยงดูเด็กปกติมากนัก จะแตกต่างกันเพียงแต่เรื่องของโรค ที่เด็กเป็นบางโรค

ทวีศักดิ์ สิริรัตน์เรขา (2545) : พัฒนาการเด็ก เด็กปกติทั่วไปจะมีลำดับขั้นของพัฒนาการ ใกล้เคียงกันตามวัย เพศ อายุของแต่ละคนและผู้เลี้ยงดู ถ้าเด็กมีพัฒนาการล่าช้าเกิน 6 เดือนขึ้นไป ถือว่ามีความผิดปกติบางอย่างที่ต้องรีบช่วยเหลือ และกระตุ้นพัฒนาการอย่างเร็วที่สุด

อาจารย์อาภากร เปรี๊ยะนิม (2541): จิตวิทยาพัฒนาการ การศึกษาจิตวิทยาพัฒนาการของ มนุษย์จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่ช่วยให้ผู้ศึกษาเกิดความเข้าใจบุคคลในลักษณะองค์รวมทั้งที่เป็นส่วน บุคคลและการอยู่รวมกันเป็นกลุ่มสังคม เพื่อให้เข้าใจถึงสาเหตุของพฤติกรรมปัญหา เข้าใจถึงระดับ สติปัญญา ลักษณะอารมณ์ ความต้องการของบุคคลแต่ละวัย

สุชา จันท์เอม (2545): ความหมายของการพัฒนาการ กล่าวว่าการพัฒนาการ หมายถึง ลำดับ ของการเปลี่ยนแปลงหรือกระบวนการเปลี่ยนแปลง (process of change) ของมนุษย์ทุกส่วนที่ต่อเนื่องกัน ไปในระยะเวลาหนึ่ง ๆ ตั้งแต่แรกเกิดจนตลอดชีวิต การเปลี่ยนแปลงนี้จะก้าวหน้าไปเรื่อย ๆ เป็นขั้น ๆ จากระยะหนึ่งไปสู่อีกระยะหนึ่งเพื่อที่จะไปสู่สุภูมิภาวะ ทำให้มีลักษณะและความสามารถใหม่ ๆ เกิดขึ้น ซึ่งมีความสัมพันธ์ทำให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นตามลำดับ

ทิสนา แชมมณี และคณะ (2535 : 60) กล่าวว่า "พัฒนาการเป็นกระบวนการที่มีการประสานงานพร้อมกันไปหมดทั้งร่างกาย และจิตใจ กล่าวคือ การเติบโตทางร่างกาย พัฒนาการทางอารมณ์ และ สติปัญญา จะมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันอย่างใกล้ชิด"

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2543 : 15) ให้ความหมายของพัฒนาการว่า "พัฒนาการ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงลักษณะของบุคคล ทั้งในโครงสร้างและ แบบแผนของร่างกายและ พฤติกรรมที่แสดงออก ซึ่งกำเนิดเป็นขั้นๆไปตั้งแต่แรกเกิดจนเป็นผู้ใหญ่อย่างสอดคล้องกัน ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ พัฒนาการทางร่างกาย ทางสติปัญญา ทางอารมณ์ และการปรับตัว"

กู๊ด (Good, 1945 : 175 อ้างถึงใน พัชรี สวนแก้ว 2536 : 17) ได้ให้ความหมายของพัฒนาการว่า "พัฒนาการ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างต่างๆของร่างกายที่แต่ละบุคคลพัฒนาไปถึง รวมทั้งความเจริญด้านขนาดของร่างกายอันเป็นผลมาจากการจัดระบบและการทำงานของอวัยวะต่างๆ การจัดระเบียบของร่างกาย ซึ่งทำให้การเพิ่มพูนทางด้านขนาดความแตกต่าง ความสลับซับซ้อน การผสมกลมกลืน ซีดความสามารถ ประสิทธิภาพ รวมทั้งความเปลี่ยนแปลง ที่มีความคงทนถาวรอันสืบเนื่องมาจากการเรียนรู้ซึ่งอาจเกิดขึ้นตามเหตุการณ์ที่มีจุดหมาย"

ยัสเสนและแซนทร็อก (Yussen and Santrock, 1982 : 8-9 อ้างถึงในสุรางค์ จันทรเอน, 2524 : 15-17) อธิบายว่า พัฒนาการ หมายถึง แบบแผนของการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นตลอดชีวิตของบุคคลเริ่มตั้งแต่อยู่ในครรภ์ การเปลี่ยนแปลงนี้เป็นกระบวนการที่สลับซับซ้อน เป็นผลของกระบวนการหลายด้าน อาทิเช่น วุฒิภาวะ ความเจริญทางร่างกาย ประสบการณ์ ของบุคคล เป็นต้น โดยที่การพัฒนาการจะเป็นไปตามกฎเกณฑ์ ต่อไปนี้

1. พัฒนาการจะมีลักษณะต่อเนื่องกัน กล่าวคือ พัฒนาการจะเกิดขึ้นทุกช่วงของชีวิต เริ่มตั้งแต่เซลล์สุจิเข้าผสมพันธุ์กับเซลล์ไข่เกิดเป็นเซลล์ปฏิสนธิแล้ว เซลล์ปฏิสนธิจะแบ่งตัวต่อไป ดังนั้นการเจริญเติบโตของทารกหลังคลอด จึงเป็นผลมาจากการเจริญเติบโตของชีวิตภายในครรภ์นั่นเอง พัฒนาการจึงเป็นกระบวนการที่นำความเปลี่ยนแปลงมาสู่ร่างกายตลอดเวลา และพัฒนาการระยะหนึ่งๆจะเป็นรากฐานของพัฒนาการในระยะต่อไป

2. พัฒนาการจะเกิดขึ้นตามลำดับขั้น พัฒนาการของมนุษย์จะมีลักษณะเป็นไปตามลำดับขั้น เช่น เด็กจะคว้าได้ก่อนคลาน นั่งได้ก่อนยืนและก่อนเดิน เป็นต้น

3. พัฒนาการของแต่ละบุคคลจะแตกต่างกัน อัตราการเจริญเติบโตของมนุษย์ จะแตกต่างกันในแต่ละบุคคล บางคนอาจมีพัฒนาการเร็ว บางคนอาจช้า เช่น บางคนฟันน้ำนม เริ่มงอกเมื่ออายุ 6 เดือน ในขณะที่เด็กอีกคนฟันน้ำนมจะเริ่มงอกเมื่ออายุ 7 เดือน

4. พัฒนาการจะเป็นไปตามทิศทาง ลักษณะหนึ่งของการพัฒนาการ คือ เริ่มจากศีรษะ ลงไปทางเบื้องล่าง หรือจากหัวลงไปเท้า นั่นคือ เด็กจะเริ่มเคลื่อนไหวศีรษะได้ก่อนมือและเท้า และ

พัฒนาการอีกลักษณะหนึ่งจะเริ่มจากแกนกลางลำตัวไปสู่ส่วนย่อยหรือจากใกล้ไปไกล หมายความว่า เด็กจะเคลื่อนไหวลำตัวได้ก่อนมือและนิ้ว

5. อัตราพัฒนาการของบุคคลในแต่ละช่วงอายุจะไม่เท่ากัน พัฒนาการของบุคคล บางช่วงจะเร็วแต่บางช่วงจะช้า เช่น เด็กในช่วง 2 ปีแรกเกิด ร่างกายจะเจริญเติบโตเร็วมาก ส่วนในช่วงวัยรุ่นตอนปลายสู่วัยผู้ใหญ่ การเจริญเติบโตจะช้ามาก เป็นต้น

6. อัตราพัฒนาการในแต่ละส่วนของร่างกายจะแตกต่างกัน กล่าวคือ อัตรา การเจริญเติบโตของแต่ละส่วนของบุคคลจะไม่เท่ากัน เช่น เซลล์สมองของเด็กอายุประมาณ 8 ขวบจะเจริญ เร็วมากถึงร้อยละ 80 ในขณะที่ระบบย่อยอาหารจะเจริญอย่างรวดเร็วในระยะวัยรุ่น

7. พัฒนาการด้านต่างๆ มักจะมีลักษณะสัมพันธ์กัน นั่นคือเด็กที่มีพัฒนาการด้านหนึ่งสูง อาจมีพัฒนาการบางด้านสูงหรือเร็วตามไปด้วย เช่น เด็กที่มีสติปัญญาสูงมักจะพูดหรือเดินได้เร็วกว่าเด็กทั่ว ๆ ไป ส่วนเด็กปัญญาอ่อนจะมีพัฒนาการด้านอื่นๆช้าไปด้วย

8. สิ่งแวดล้อมจะมีผลต่อพัฒนาการมากในช่วงที่เป็นมนุษย์กำลังเจริญเติบโต และจะมีผลน้อยที่สุดในช่วงที่ไม่มีการเจริญเติบโต บุคคลจะมีการเจริญเติบโตมากในช่วงเด็กทารกจนถึงวัยรุ่น หากนำเอาเด็กเล็กๆไปอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างไปจากเดิม เด็กจะเจริญเติบโตและมีพฤติกรรมเป็นไปตามสิ่งแวดล้อมใหม่ ๆ แต่หากมีการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมในช่วงผู้ใหญ่ จะไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก

บลูม (Bloom อ้างถึงใน เพ็ญรุ่ง ปานใหม่, 2540 : 68) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของเด็กปฐมวัยว่า "การศึกษาของเด็กปฐมวัยเป็นช่วงที่สำคัญที่สุดของชีวิต เพราะเป็นช่วงที่เด็กพัฒนาความสามารถที่จะเรียนรู้มากที่สุด นั่นคือในช่วงนี้ถ้าบ้านและโรงเรียนมีสิ่งแวดล้อม ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ เด็กจะเกิดการเรียนรู้ ทั้งโดยทั่วไปและการเรียนรู้เฉพาะอย่างได้ดีที่สุดด้วย"

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษา

1. รูปแบบการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาแบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional Descriptive Study) เพื่อศึกษาปัจจัยด้านครอบครัวที่มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย ช่วงอายุ 1-6 ปี หมู่ 1-6 ตำบลหนองกระดัง อำเภอกีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร คือ เด็กปฐมวัยที่มีช่วงอายุ 1-6 ปี หมู่ 1-6 ตำบลหนองกระดัง อำเภอกีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย จำนวน 192 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่างและการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ได้จากการคำนวณจากสูตรขนาดตัวอย่างเพื่อประมาณค่าสัดส่วนของประชากร กรณีทราบขนาดประชากร (อรุณ จิรวัดมณีกุล และคณะ, 2542) ดังต่อไปนี้

$$\text{สูตรคำนวณขนาดตัวอย่าง } n = \frac{NZ^2_{\alpha/2}P(1-P)}{d^2(N-1) + Z^2_{\alpha/2}P(1-P)}$$

n = ขนาดตัวอย่าง

N = เด็กปฐมวัย ช่วงอายุ 1-6 ปี หมู่ 1-6 ตำบลหนองกระดัง อำเภอกีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย จำนวน 192 คน

$Z_{\alpha/2}$ = ค่าปกติมาตรฐานที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % = 1.96

d = ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดเท่ากับ 5 %

p = ค่าสัดส่วน ของเด็กปฐมวัย ช่วงอายุ 1-6 ปี ที่มีพัฒนาการตามวัยเท่ากับ 0.85

(จากระเบียบการส่งเสริมภูมิคุ้มกันโรคเด็ก อายุ 0-6 ปี สถานีนอนามัยตำบลหนองกระดัง อำเภอกีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย ปีพ.ศ.2551)

แทนค่าในสูตรคำนวณขนาดตัวอย่าง

$$n = \frac{(192)(1.96)^2(0.85)(1-0.85)}{(0.05)^2(192-1) + (1.96)^2(0.85)(1-0.85)}$$

$$n = \frac{94}{0.97}$$

$$n = 96.9072$$

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาทำการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามทั้งหมด 97 ชุด

2.3 การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Sample random Sampling) โดยเขียนชื่อของเด็กปฐมวัย ช่วงอายุ 1-6 ปี หมู่ 1-6 ตำบลหนองกระดัง อำเภอศรีมาศ จังหวัดสุโขทัย 192 คนลงบนกระดาษแผ่นเล็ก นำมา ม้วนแล้วนำรายชื่อทั้งหมดมารวมกันใส่ไว้ในกล่อง แล้วทำการสุ่มหยิบขึ้นมาให้ได้จนครบ 97 ใบ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้ทำการวิจัยสร้างขึ้นเองในสวนที่ 1 โดยได้จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง การทบทวนวรรณกรรม ศึกษาจากตำรา รายงานการวิจัยต่าง ๆ และได้ดัดแปลงเครื่องมือจาก แบบทดสอบพัฒนาการเด็กปฐม อนามัย49 ของสำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย(ปรับปรุงครั้งที่1 ตุลาคม 2549) ในสวนที่ 2 (ข้อจำกัด ของแบบทดสอบ-พัฒนาการเด็ก นี้ไม่เหมาะสมสำหรับเด็กที่มีความพิการทางร่างกาย ปัญหาสายตา และปัญหาการได้ยิน)

แบบสัมภาษณ์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการของเด็กปฐมวัยแบ่งเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย

สวนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป แบ่งเป็น 2 ส่วน

- 1.1 ข้อมูลส่วนตัวของเด็ก เพศ อายุ การศึกษาของเด็ก ลำดับการเป็นบุตรคน
- 1.2 ข้อมูลด้านครอบครัว รายได้ครอบครัว สถานภาพสมรสของบิดามารดา การศึกษาของ บิดามารดา อาชีพของบิดามารดา ลักษณะครอบครัว ภาวะวิกฤตครอบครัว

สวนที่ 2 ข้อมูลด้านวิธีการทดสอบ

แบบทดสอบพัฒนาการเด็กรายบุคคล ประกอบไปด้วย วิธีการทดสอบพัฒนาการของเด็กทั้ง ทางด้านการเคลื่อนไหว การโต้ตอบ การสื่อสาร ความรู้จากประสบการณ์ การตอบสนองต่อสิ่งเร้า ความ เข้าใจ การจดจำ ทั้งหมด 27 ข้อ โดยให้ผู้เก็บข้อมูลเป็นผู้ลงคะแนน ถ้าผ่านให้ 1 คะแนน ถ้าไม่ผ่านให้ 0 คะแนน ในการทดสอบเด็กปฐมวัย ให้ทดสอบเฉพาะช่วงอายุของเด็ก ถ้าการทดสอบพัฒนาการเด็กไม่ ผ่านข้อใดข้อหนึ่ง ให้ถือว่าพัฒนาการของเด็กนั้นไม่ผ่าน และถ้าการทดสอบพัฒนาการเด็กผ่านทุกข้อให้ ถือว่าพัฒนาการเด็กปกติ ตามแบบ "อนามัย 49" (สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวง สาธารณสุข พิมพ์ครั้งที่ 1 ปี2549)

4. การตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

แบบสอบถามที่ใช้ในการศึกษานี้ได้ทำการแก้ไขดัดแปลงเพิ่มเติมมาจากแบบคัดกรอง พัฒนาการเด็กปฐมวัยของนางสาวชนิสรา เวชวิรุฬห์ โรงพยาบาลราชานุกูล กรมสุขภาพจิต กระทรวง สาธารณสุข และคณะ(2540) และเครื่องมือจาก แบบทดสอบพัฒนาการเด็กปฐม อนามัย49 ของสำนัก

ส่งเสริมสุขภาพกรมอนามัย(ปรับปรุงครั้งที่1 ตุลาคม 2549) เพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการศึกษา โดยปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องของเครื่องมือให้เหมาะสม ซึ่งได้ค่าความสอดคล้อง (Index of concurrence) ของแบบทดสอบ เท่ากับ 0.84

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเอง มีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้ศึกษาทำหนังสือถึงสถานีนามัยตำบลหนองกระดิง ตำบลหนองกระดิง อำเภอศรีมหา จังหวัดสุโขทัย เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ วิธีการศึกษา รายละเอียดในการเก็บข้อมูลและขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล
2. เมื่อพบกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยแนะนำตัวเอง ชี้แจงรายละเอียดรายการรวบรวมข้อมูล
3. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่และกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้เวลาประมาณ 10 วัน ตามแบบทดสอบที่ได้จัดเตรียมขึ้นและได้ผ่านการแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว
4. เมื่อเก็บแบบทดสอบแล้ว ผู้ศึกษาจะตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลทุกครั้ง และลงรหัสในแบบทดสอบ
5. ผู้วิจัยตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลในแบบสัมภาษณ์หากไม่ครบให้สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างให้ครบอีกครั้ง
6. ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลทั้งหมดไปวิเคราะห์ข้อมูล

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลลักษณะทั่วไปของปัจจัยและพัฒนาการเด็กปฐมวัย หลังจากแก้ไขข้อมูลที่ต้องการแล้ว นำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือสถิติจำนวนและร้อยละตามรายละเอียด ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปจากแบบสัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สถิติพรรณนาด้วยการนำมาแจกแจงความถี่ (Frequencies) คำนวณค่าเป็นร้อยละ (Percentile)
2. วิเคราะห์ข้อมูลพัฒนาการของเด็กปฐมวัยโดยนำมาแจกแจงความถี่ (Frequencies) คำนวณค่าเป็นร้อยละ (Percentile) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านครอบครัวกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัยใช้สถิติ Chi – square โดยกำหนด P – value = 0.05

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา (Descriptive Study) เพื่อศึกษาปัจจัยด้านครอบครัวที่มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย ช่วงอายุ 1- 6 ปี หมู่ 1 – 6 ตำบลหนองกระดัง อำเภอดุสิต มาศ จังหวัดสุโขทัย ตั้งแต่เดือนมีนาคม - เดือนเมษายน พ.ศ. 2551 จำนวน 97 คน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอโดยการบรรยายประกอบตารางดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

4.1 ข้อมูลข้อมูลส่วนบุคคล

ตาราง 4.1 ข้อมูลทั่วไปของเด็กปฐมวัย แสดงเป็นจำนวนร้อยละ

ข้อมูลของเด็กปฐมวัย	จำนวน (n=97)	ร้อยละ
1.เพศ		
ชาย	49	50.5
หญิง	48	49.5
2.ช่วงอายุ (เดือน)		
11 – 12 เดือน	5	5.2
13 – 15 เดือน	3	3.1
16 – 18 เดือน	4	4.1
19 – 24 เดือน	16	16.5
25 – 30 เดือน	18	18.6
31 – 36 เดือน	17	17.5
37 – 48 เดือน	25	25.8
49 – 60 เดือน	5	5.2
61 – 72 เดือน	4	4.1
($\bar{X}$ = 25 – 30 SD = 1.9 Range = 25 – 30 เดือน)		

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

3. ลำดับการเป็นบุตร		
คนที่ 1	58	59.8
คนที่ 2	35	36.1
คนที่ 3	4	4.1
ถัดจากคนที่สามลงไป	-	-

จากตารางที่ 4.1 กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กปฐมวัย จำนวน 97 คน พบว่า เป็นเพศชายจำนวน 49 คน (ร้อยละ 50.5) และเพศหญิงจำนวน 48 คน (ร้อยละ 49.5) มีอายุอยู่ในช่วง 37 – 48 เดือน 25 คน (ร้อยละ 25.8) รองลงมาอายุอยู่ในช่วง 25 -30 เดือน จำนวน ร้อยละ 28.6 ลำดับการเป็นบุตร ส่วนใหญ่เป็นบุตรคนที่ รองลงมาเป็นบุตรคนที่ 2 และ 3 คิดเป็นร้อยละ 59.8 , 36.1 และ 4.1 ตามลำดับ

4.2 ข้อมูลด้านครอบครัวของเด็กปฐมวัย

ตารางที่ 4.2 แสดงจำนวนร้อยละด้านครอบครัวของเด็กปฐมวัย

ข้อมูลด้านครอบครัว	จำนวน(n=97)	ร้อยละ
ช่วงอายุของมารดาขณะตั้งครรภ์		
< 20	14	14.4
21 – 25	22	22.7
26 – 30	21	21.6
31 – 35	21	21.6
36 – 40	10	10.3
41 ขึ้นไป	9	9.4
ช่วงอายุของผู้เลี้ยงดู		
17 – 21	10	10.3
22 – 26	20	20.6
27 – 31	27	27.8
32 – 36	10	10.3
37 – 41	11	11.3
42 – 46	4	4.1
47 – 51	5	5.2
52 – 56	4	4.1
57 – 61	4	4.1
62 – 66	2	2.1
ผู้เลี้ยงดู		
บิดามารดาเลี้ยงดู	61	62.9
บิดาเลี้ยงดู	3	3.1
มารดาเลี้ยงดู	14	14.4
ปู่/ย่า/ตา/ยาย เลี้ยงดู	19	19.6

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ข้อมูลด้านครอบครัว	จำนวน (n=97)	ร้อยละ
สถานภาพบิดามารดา		
คู่	80	82.5
หม้าย / หย่า / แยก	17	17.5
การศึกษาสูงสุดของผู้เลี้ยงดู		
ไม่ได้เรียน	4	4.1
ประถมศึกษา	38	39.2
มัธยมศึกษา	42	43.3
อาชีวศึกษา / อนุปริญญา	6	6.2
ปริญญา	7	7.2
อาชีพหลักของครอบครัว		
รับราชการ / รัฐวิสาหกิจ	-	-
ลูกจ้างเอกชน	4	4.1
รับจ้างทั่วไป	30	40.2
ค้าขาย	8	8.2
เกษตรกรรม	55	47.4
ไม่ได้ประกอบอาชีพ /ว่างงาน	-	-
รายได้ของครอบครัว		
พอเพียง	89	91.8
ไม่พอเพียง	8	8.2
ลักษณะครอบครัว		
ครอบครัวเดี่ยว	88	90.7
ครอบครัวขยาย	9	9.3
ภาวะวิกฤตครอบครัว ใน 1 รอบปีที่ผ่านมา		
ไม่มี	89	91.8
มีคนในครอบครัวเสียชีวิต	3	3.1
ตงงาน	3	3.1
ป่วยหนัก / พิการ	-	-
ย้ายถิ่นที่อยู่	2	2.1

จากตารางที่ 4.2 ข้อมูลด้านครอบครัว พบว่าช่วงอายุของมารดาขณะตั้งครรภ์ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 21 – 25 ปี ร้อยละ 22.7 รองลงมา มีอายุอยู่ในช่วง 26 – 30 และ 31 – 35 ร้อยละ 21.6 ช่วงอายุของผู้เลี้ยงดู ส่วนใหญ่มีอายุ 27 -31 ปี ร้อยละ 27.8 รองลงมา มีอายุอยู่ในช่วง 22 – 26 ปี ร้อยละ 20.6 สถานภาพของบิดามารดา อยู่เป็นคู่ร้อยละ 82.5 การศึกษาของผู้เลี้ยงดูส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 43.3 รองลงมา ประถมศึกษา ร้อยละ 39.2 อาชีพหลักของครอบครัว ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรมร้อยละ 47.4 รองลงมาอาชีพรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 40.2 รายได้พอเพียง ร้อยละ 91.8 ลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยวร้อยละ 90.7 และภาวะวิกฤติครอบครัว ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา ไม่มี ร้อยละ 91.8 รองลงมา มีคนตายและตงงาน ร้อยละ 3.1

ส่วนที่ 2 ข้อมูลพัฒนาการเด็กปฐมวัย

4.3 ผลการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยจากแบบทดสอบนามัย 49 (กรมอนามัย)
 ตารางที่ 4.3 แสดงจำนวนร้อยละเด็กปฐมวัยที่ได้รับการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย
 จากแบบทดสอบนามัย 49 (กรมอนามัย)

ข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนเด็กปฐมวัยที่ผ่านการประเมินพัฒนาการ	65	67.1
จำนวนเด็กปฐมวัยที่ไม่ผ่านการประเมินพัฒนาการ	32	32.9
รวม	97	100

จากตารางที่ 4.3 พบว่า ผลการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยจากแบบทดสอบนามัย 49 (กรมอนามัย) มีพัฒนาการที่ผ่านตามเกณฑ์ 65 คน คิดเป็นร้อยละ 67.1 และมีพัฒนาการที่ไม่ผ่านตามเกณฑ์ 32 คน คิดเป็นร้อยละ 32.9

4.4 ความสัมพันธ์ระหว่างช่วงอายุของมารดาขณะตั้งครรภ์กับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

ตารางที่ 4.4 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างช่วงอายุของมารดาขณะตั้งครรภ์กับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย ในพื้นที่ตำบลหนองกระดัง อำเภอศรีราชา จังหวัดสุโขทัยโดยใช้สถิติ

Chi - square

ช่วงอายุของมารดาขณะตั้งครรภ์	พัฒนาการเด็กปฐมวัย		รวม	X ² -test	df	P - value
	ผ่าน	ไม่ผ่าน				
<20	8	6	14	15.8	2	< 0.05
20 - 29	35	8	43			
30 ปีขึ้นไป	15	25	40			
รวม	58	39	97			

กำหนด P - value = 0.05

จากตารางที่ 4.4 จากการศึกษาความสัมพันธ์ปัจจัยด้านช่วงอายุของมารดาขณะตั้งครรภ์กับพัฒนาการเด็กปฐมวัย ในพื้นที่ตำบลหนองกระดัง อำเภอศรีราชา จังหวัดสุโขทัย มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการเด็กปฐมวัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ 0.05 (P-value = 0.04)

$H_0 \rightarrow A$ และ B มีความสัมพันธ์กัน เมื่อ $P > 0.05$
 $H_a \rightarrow A$ และ B ไม่มีความสัมพันธ์กัน เมื่อ $P < 0.05$

4.5 ความสัมพันธ์ระหว่างช่วงอายุผู้เลี้ยงดูกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

ตารางที่ 4.5 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างช่วงอายุของผู้เลี้ยงดูกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย โดยใช้สถิติ Chi - square

ช่วงอายุของผู้เลี้ยงดู	พัฒนาการเด็กปฐมวัย		รวม	X ² -test	df	P - value
	ผ่าน	ไม่ผ่าน				
< 20	8	6	14			
20 – 30	34	12	46	8.07	2	< 0.05
31 ปีขึ้นไป	16	21	39			
รวม	58	39	97			

กำหนด P - value = 0.05

จากตารางที่ 4.5 จากการศึกษาความสัมพันธ์ปัจจัยด้านช่วงอายุของผู้เลี้ยงดูกับพัฒนาการเด็กปฐมวัย ในพื้นที่ตำบลหนองกระดัง อำเภอศรีมหาศ จังหวัดสุโขทัย มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการเด็กปฐมวัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ 0.05

4.6 ความสัมพันธ์ระหว่างลำดับบุตรกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

ตารางที่ 4.6 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างลำดับบุตรกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย ในพื้นที่ตำบลหนองกระดัง อำเภอดุสิต จังหวัดสุโขทัยโดยใช้สถิติ Chi - square

ลำดับบุตร	พัฒนาการเด็กปฐมวัย		รวม	X ² -test	df	P - value
	ผ่าน	ไม่ผ่าน				
ลำดับที่ 1	45	13	58	7.30	1	< 0.05
ลำดับที่ 2ขึ้นไป	20	19	39			
รวม	65	32	97			

กำหนด P - value = 0.05

จากตารางที่ 4.6 จากการศึกษาความสัมพันธ์ปัจจัยด้านลำดับบุตรกับพัฒนาการเด็กปฐมวัย ในพื้นที่ตำบลหนองกระดัง อำเภอดุสิต จังหวัดสุโขทัย มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการเด็กปฐมวัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ 0.05

4.7 ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เลี้ยงดูกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

ตารางที่ 4.7 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างผู้เลี้ยงดูกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย ในพื้นที่ตำบลหนองกระดัง อำเภอกีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย โดยใช้สถิติ Chi – square

ผู้เลี้ยงดู	พัฒนาการเด็กปฐมวัย		รวม	X ² -test	df	P - value
	ผ่าน	ไม่ผ่าน				
บิดามารดาเลี้ยงดู	48	13	61	9.73	2	< 0.05
บิดาหรือมารดาเลี้ยงดู	13	4	17			
อื่นๆ	8	11	19			
รวม	69	28	97			

กำหนด P – value = 0.05

จากตารางที่ 4.7 จากการศึกษาความสัมพันธ์ปัจจัยด้านผู้เลี้ยงดูกับพัฒนาการเด็กปฐมวัย ในพื้นที่ตำบลหนองกระดัง อำเภอกีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการเด็กปฐมวัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ 0.05

4.8 ความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพบิดามารดา กับ พัฒนาการของเด็กปฐมวัย

ตารางที่ 4.8 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพของบิดามารดา กับ พัฒนาการของเด็กปฐมวัย ในพื้นที่ตำบลหนองกระดัง อำเภอดุสิต จังหวัดสุโขทัย โดยใช้สถิติ Chi – square

สถานภาพบิดามารดา	พัฒนาการเด็กปฐมวัย		รวม	X ² -test	df	P - value
	ผ่าน	ไม่ผ่าน				
คู่	57	9	66	2.16	1	> 0.05
หม้าย / หย่า / แยก	23	8	31			
รวม	80	17	97			

กำหนด P – value = 0.05

จากตารางที่ 4.8 จากการศึกษาความสัมพันธ์ปัจจัยด้านสถานภาพบิดามารดา กับ พัฒนาการเด็กปฐมวัย ในพื้นที่ตำบลหนองกระดัง อำเภอดุสิต จังหวัดสุโขทัย ไม่มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการเด็กปฐมวัย อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4.9 ความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาระดับสูงสุดของผู้เลี้ยงดูกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

ตารางที่ 4.9 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาระดับสูงสุดของผู้เลี้ยงดูกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย ในพื้นที่ตำบลหนองกระดัง อำเภอศรีมหาศ จังหวัดสุโขทัยโดยใช้สถิติ Chi - square

การศึกษาระดับสูงสุดของผู้เลี้ยงดู	พัฒนาการเด็กปฐมวัย		รวม	X ² -test	df	P - value
	ผ่าน	ไม่ผ่าน				
< มัธยมศึกษา	15	27	42	10.6	1	< 0.05
มัธยมศึกษาขึ้นไป	38	17	55			
รวม	53	44	97			

กำหนด P - value = 0.05

จากตารางที่ 4.9 จากการศึกษาค่าความสัมพันธ์ปัจจัยด้านการศึกษาระดับสูงสุดของผู้เลี้ยงดูกับพัฒนาการเด็กปฐมวัย ในพื้นที่ตำบลหนองกระดัง อำเภอศรีมหาศ จังหวัดสุโขทัย มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการเด็กปฐมวัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ 0.05

4.10 ความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพหลักของครอบครัวกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

ตารางที่ 4.10 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพหลักของครอบครัวอาชีพหลักของครอบครัวกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย โดยใช้สถิติ Chi – square

อาชีพหลักของครอบครัว	พัฒนาการเด็กปฐมวัย		รวม	X ² -test	df	P - value
	ผ่าน	ไม่ผ่าน				
เกษตรกรรวม	46	9	55			
รับจ้างทั่วไป	15	15	30	14.48	2	< 0.05
อื่นๆ	5	7	12			
รวม	66	31	97			

กำหนด P – value = 0.05

จากตารางที่ 4.10 จากการศึกษาความสัมพันธ์ปัจจัยด้านอาชีพหลักของครอบครัวดูกับพัฒนาการเด็กปฐมวัย ในพื้นที่ตำบลหนองกระดัง อำเภอกีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการเด็กปฐมวัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ 0.05

4.11 ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ของครอบครัวกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

ตารางที่ 4.11 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ของครอบครัวกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย ในพื้นที่ตำบลหนองกระดัง อำเภอศรีมหาศ จังหวัดสุโขทัยโดยใช้สถิติ Chi – square

รายได้ของครอบครัว	พัฒนาการเด็กปฐมวัย		รวม	X ² -test	df	P - value
	ผ่าน	ไม่ผ่าน				
พอเพียง	65	24	89	17.46	1	< 0.05
ไม่พอเพียง	0	8	8			
รวม	65	32	97			

กำหนด P – value = 0.05

จากตารางที่ 4.11 จากการศึกษาความสัมพันธ์ปัจจัยด้านรายได้ของครอบครัวกับพัฒนาการเด็กปฐมวัย ในพื้นที่ตำบลหนองกระดัง อำเภอศรีมหาศ จังหวัดสุโขทัย มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการเด็กปฐมวัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ 0.05

4.12 ความสัมพันธ์ระหว่าง ลักษณะครอบครัวกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

ตารางที่ 4.12 แสดงความสัมพันธ์ระหว่าง ลักษณะครอบครัวกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย ในพื้นที่ตำบลหนองกระดัง อำเภอกีรีมาศ จังหวัดสุโขทัยโดยใช้สถิติ Chi – square

ลักษณะครอบครัว	พัฒนาการเด็กปฐมวัย		รวม	X ² -test	df	P - value
	ผ่าน	ไม่ผ่าน				
ครอบครัวเดี่ยว	65	23	88	20.15	1	< 0.05
ครอบครัวขยาย	0	9	9			
รวม	65	32	97			

กำหนด P – value = 0.05

จากตารางที่ 4.12 จากการศึกษาความสัมพันธ์ปัจจัยด้านลักษณะครอบครัวกับพัฒนาการเด็กปฐมวัย ในพื้นที่ตำบลหนองกระดัง อำเภอกีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการเด็กปฐมวัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ 0.05

4.13 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะวิกฤตครอบครัว ใน 1 รอบปีที่ผ่านมา กับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

ตารางที่ 4.13 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างภาวะวิกฤตครอบครัว ใน 1 รอบปีที่ผ่านมา กับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย โดยใช้สถิติ Chi - square

ภาวะวิกฤตครอบครัว ใน 1 รอบปีที่ผ่านมา	พัฒนาการเด็กปฐมวัย		รวม	X ² -test	df	P - value
	ผ่าน	ไม่ผ่าน				
มี	1	7	8	11.72	1	< 0.05
ไม่มี	64	25	89			
รวม	65	32	97			

กำหนด P - value = 0.05

จากตารางที่ 4.13 จากการศึกษาความสัมพันธ์ปัจจัยด้านภาวะวิกฤตครอบครัว ใน 1 รอบปีที่ผ่านมา กับพัฒนาการเด็กปฐมวัย ในพื้นที่ตำบลหนองกระดัง อำเภอดุสิต จังหวัดสุโขทัย มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการเด็กปฐมวัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ 0.05

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยด้านครอบครัวที่มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย หมู่ 1-6 ตำบลหนองกระดัง อำเภอศรีมาศ จังหวัดสุโขทัย ตัวอย่างที่ศึกษาเป็นเด็กปฐมวัยช่วงอายุ 1-6 ปี จำนวน 97 คน จากเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้เป็นแบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นตามขั้นตอน การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์กลับคืนมาจำนวน 97 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการทดสอบสมมติฐาน ใช้การวิเคราะห์ด้วยสูตรการหาความสัมพันธ์ ไคสแควร์ (Chi - square) ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

สรุปผลการศึกษาพบว่า

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 50.5 และเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 49.5 มีอายุอยู่ในช่วง 37 - 48 เดือน ร้อยละ 25.8 รองลงมาอายุอยู่ในช่วง 25 -30 เดือน ร้อยละ 28.6 ลำดับการเป็นบุตร ส่วนใหญ่เป็นบุตรคนที่ 1 รองลงมาเป็นบุตรคนที่ 2 และ 3 คิดเป็นร้อยละ 59.8 , 36.1 และ 4.1 ตามลำดับ

ปัจจัยทางด้านครอบครัว กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีช่วงอายุของมารดาขณะตั้งครรภ์ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 21 - 25 ปี ร้อยละ 22.7 รองลงมา มีอายุอยู่ในช่วง 26 - 30 ปี และ 31 - 35 ปี ร้อยละ 21.6 ช่วงอายุของผู้เลี้ยงดู ส่วนใหญ่มีอายุ 27 -31 ปี ร้อยละ 27.8 รองลงมาอายุอยู่ในช่วง 22 - 26 ปี ร้อยละ 20.6 สถานภาพของบิดามารดา อยู่เป็นคู่ร้อยละ 82.5 การศึกษาของผู้เลี้ยงดูส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 39.2 รองลงมาในระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 43.3 อาชีพหลักของครอบครัวส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรมร้อยละ 47.4 รองลงมาอาชีพรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 40.2 รายได้พอเพียง ร้อยละ 91.8 ลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยวร้อยละ 90.7 และภาวะวิกฤติครอบครัว ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา ไม่มี ร้อยละ 91.8 รองลงมามีคนตายและตงงาน ร้อยละ 3.1

ปัจจัยด้านช่วงอายุของมารดาขณะตั้งครรภ์ กับพัฒนาการเด็กปฐมวัย ในพื้นที่ตำบลหนองกระดัง อำเภอศรีมาศ จังหวัดสุโขทัย มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการเด็กปฐมวัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ 0.05

ปัจจัยด้านช่วงอายุของผู้เลี้ยงดูกับพัฒนาการเด็กปฐมวัย ในพื้นที่ตำบลหนองกระดัง อำเภอศรีมาศ จังหวัดสุโขทัย มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการเด็กปฐมวัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ 0.05

ปัจจัยด้านลำดับบุตรกับพัฒนาการเด็กปฐมวัย ในพื้นที่ตำบลหนองกระดัง อำเภอศิรีมาศ จังหวัดสุโขทัย มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการเด็กปฐมวัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ 0.05

ปัจจัยด้านผู้เลี้ยงดูกับพัฒนาการเด็กปฐมวัย ในพื้นที่ตำบลหนองกระดัง อำเภอศิรีมาศ จังหวัดสุโขทัย มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการเด็กปฐมวัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ 0.05

ปัจจัยด้านสถานภาพบิดามารดากับพัฒนาการเด็กปฐมวัย ในพื้นที่ตำบลหนองกระดัง อำเภอศิรีมาศ จังหวัดสุโขทัย ไม่มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการเด็กปฐมวัย อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ปัจจัยด้านการศึกษาสูงสุดของผู้เลี้ยงดูกับพัฒนาการเด็กปฐมวัย ในพื้นที่ตำบลหนองกระดัง อำเภอศิรีมาศ จังหวัดสุโขทัย มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการเด็กปฐมวัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ 0.05

ปัจจัยด้านอาชีพหลักของครอบครัวกับพัฒนาการเด็กปฐมวัย ในพื้นที่ตำบลหนองกระดัง อำเภอศิรีมาศ จังหวัดสุโขทัย มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการเด็กปฐมวัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ 0.05

ปัจจัยด้านรายได้ของครอบครัวกับพัฒนาการเด็กปฐมวัย ในพื้นที่ตำบลหนองกระดัง อำเภอศิรีมาศ จังหวัดสุโขทัย มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการเด็กปฐมวัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ 0.05

ปัจจัยด้านลักษณะครอบครัวกับพัฒนาการเด็กปฐมวัย ในพื้นที่ตำบลหนองกระดัง อำเภอศิรีมาศ จังหวัดสุโขทัย มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการเด็กปฐมวัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ 0.05

ปัจจัยด้านภาวะวิกฤตครอบครัว ใน 1 รอบปีที่ผ่านมากับพัฒนาการเด็กปฐมวัย ในพื้นที่ตำบลหนองกระดัง อำเภอศิรีมาศ จังหวัดสุโขทัย มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการเด็กปฐมวัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ 0.05

การอภิปรายผล

การเจริญเติบโตและพัฒนาการ ในช่วงเด็กปฐมวัยเป็นรากฐานที่สำคัญ ที่นำไปสู่พัฒนาการที่เหมาะสมในช่วงเด็กวัยเรียนและวัยรุ่น ผลการศึกษานี้ พบว่าเด็กปฐมวัยที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ตำบลหนองกระดัง อำเภอศิรีมาศ จังหวัดสุโขทัย มีพัฒนาการที่ต่ำกว่าปกติร้อยละ 32. ลักษณะเช่นนี้ใกล้เคียงกับผลการสำรวจของสำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข เมื่อปี 2542 ที่พบว่าเด็กไทยอายุ 4-5ปี เมื่อทดสอบพัฒนาการด้วยเครื่องมือ Denver II มีพัฒนาการล่าช้าร้อยละ 37.1(กรมอนามัย, 2542)แต่ถ้าเปรียบเทียบกับการศึกษาของ สิริกุล อิศรา-นุรักษ์ และคณะ (2545) ที่ได้ศึกษาพัฒนาการเด็กอายุ 3-6 ปี ด้วยเครื่องมือ Denver II ใน 4 จังหวัดของประเทศไทยเมื่อปี 2543 ซึ่งเป็นกลุ่มเดียวกันกับการศึกษาครั้งนี้ พบว่ามีความแตกต่างกัน นั่นคือร้อยละ 46.7 ของเด็กมีพัฒนาการล่าช้ากว่าวัยนอกจากนั้น หากเปรียบเทียบกับผลการศึกษาของลัดดา เหมาะสุวรรณและคณะ (2546) ที่ได้ศึกษาเด็กอายุ 3 -< 6 ปี ทั่วประเทศ ในปลายปี 2544 ด้วยเครื่องมือ Gesell พบว่าร้อยละ 55.6 ของเด็กที่สำรวจมีพัฒนาการล่าช้ากว่าวัย ซึ่งสูงกว่าผลการศึกษาที่พบในครั้งนี้ และเมื่อพิจารณาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการเด็ก

ปฐมวัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ < 0.05 คือการศึกษาของมารดา และการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดี ลักษณะเช่นนี้แสดงว่าการศึกษาของมารดานั้นมีความสำคัญ เพราะยิ่งมารดามีการศึกษาสูงก็สามารถที่จะให้คำแนะนำ เป็นที่ปรึกษา รวมถึงสนับสนุนด้านการเรียนรู้ และส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ได้ดีกว่ามารดาที่มีการศึกษาในระดับต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Bee H. (2000) และศิริกุล อิศรานุรักษ์ และคณะ (2544) ที่พบว่าการศึกษาของมารดา มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการเด็กปฐมวัย ส่วนการอบรมเลี้ยงดูนั้น ถือได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญ เพราะถ้าพ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูมีความเข้าใจ และสามารถจัดประสบการณ์การอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสม ก็จะทำให้เด็กมีการเรียนรู้และปรับตัวกับสภาพแวดล้อมได้ง่าย ซึ่งมีผลทำให้พัฒนาการเด็กเป็นไปตามวัยด้วย สอดคล้องกับการศึกษาของ ศิริกุล อิศรานุรักษ์ และคณะ (2544) และลัดดา เหมาะสุวรรณ และคณะ (2546) ที่พบว่าการอบรมเลี้ยงดูของผู้เลี้ยงดูหลัก มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการเด็กปฐมวัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ < 0.05

ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาค้นคว้ามาใช้

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยที่ไม่ผ่านการประเมินพัฒนาการ ควรจัดทำแผนแก้ไขปัญหา เช่น การจัดการอบรมให้ความรู้
2. ช่วงอายุของมารดาขณะตั้งครรภ์มีผลต่อพัฒนาการของเด็กปฐมวัย เพื่อเน้นการป้องกันการเกิดปัญหาการไม่ผ่านพัฒนาการของเด็กปฐมวัย เราควรให้ความรู้ทางด้านอารมณ์ และการปฏิบัติตนของหญิงขณะตั้งครรภ์ซึ่งอาจเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย
3. จากการศึกษาผู้เลี้ยงดูเด็ก ช่วงอายุ 31 ปีขึ้นไป จะมีผลต่อพัฒนาการของเด็ก ดังนั้น เราควรจัดการอบรมผู้เลี้ยงดูที่อยู่ในช่วงอายุ 31 ปีขึ้นไป ให้ความรู้เรื่องการเจริญเติบโต และพัฒนาการ เพื่อนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่นๆ ที่มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการเด็กปฐมวัย เช่น สิ่งแวดล้อม และต้นทุนทางสังคม

บรรณานุกรม

- กันยา สุวรรณแสง. จิตวิทยาทั่วไป General psychology . กรุงเทพฯ : อักษรพิทยา, 244 หน้า 2538.
- จรรยา สุวรรณทัตและคณะ .จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพฯ : สุโขทัยธรรมมาธิราช ; 2529.
- ชัยพร วิชชาวรุณ. มूलสารจิตวิทยา. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525
- พิชญ์สิทธิ์ โคว์ตระกูล และสุธีรา เผ่าโกศลถิตย์. จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพฯ : เทพรัตน์พับลิช ซึ่งกรุป, 200 หน้า ; 2538.
- นวลศิริ เปาโรหิตย์และคณะ. จิตวิทยาพัฒนาการ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา ; 2515
- ประนอม สโรชมาน และคณะ. จิตวิทยาทั่วไป. ฉบับที่ 1, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรม ศาสตร์; 2522.
- ประมวญ ดิฉินสัน. วัยแรก วัยหลัก. กรุงเทพฯ : แพร์พิทยาการพิมพ์ ; 2520.
- ประสาธ อิศรปรีชา. จิตวิทยาวัยรุ่น. กรุงเทพฯ : เรือนแก้วการพิมพ์ ; 2523.
- ปราณี รามสูต. จิตวิทยาวัยรุ่น. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์รุ่งวัฒนา ; 2523.
- โยธิน ศันสนยุท และคณะ. จิตวิทยา. กรุงเทพฯ : ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ , 381 หน้า; 2533.
- โรเบิร์ต อี. ซิลเวอร์แมน. สุภาณี สนธิรัตน์ และคณะ แปลและเรียบเรียง. จิตวิทยาทั่วไป. พิมพ์ ครั้งที่ 5, กรุงเทพฯ : เนติกุลการพิมพ์, 388 หน้า ; 2537.
- ศิริโสภาคย์ บุรพาเดชะ. จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ; 2528.
- สมบูรณ์ ชิตพงษ์. จิตวิทยาทั่วไป. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ; 2531
- สุชา จันทน์เอม. จิตวิทยาทั่วไป. ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม, กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช ; 2531.
- ดร. นัยพินิจ คชภักดี. พัฒนาสมองลูกให้ล้ำเลิศ. พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพฯ : แปลน พรินท์ติ้ง จำกัด ; 2544
- วรวิทย์, สุวรรณ เรื่อง กาญจนเศรษฐ์, บรรณาธิการ. Ambulatory Pediatrics. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : พิมพ์สวย ; 2535 : 4-17.
- วัลเพ็ญ บุญประกอบ. การตรวจประเมินผู้ป่วย. จิตเวชศาสตร์เด็กและวัยรุ่น. กรุงเทพฯ : ชวนพิมพ์, 2534 ; 1-14.
- วัลเพ็ญ บุญประกอบ. ปัญหาอารมณ์และพฤติกรรมที่พบบ่อยในเด็กวัย 0-5 ปี. ใน: จันทิชาติตา พฤกษา- นานนท์, ประสบศรี อึ้งถาวร, บรรณาธิการ. การดูแลสุขภาพเด็ก. กรุงเทพฯ : สหมิตรเมดิเพรส, 2536 ; 125-39.
- ม.ร.ว. จันทรนิวัทธ์ เกษมสันต์. แนวคิดในการบริการดูแลสุขภาพเด็ก. ใน: จันทิชาติตา พฤกษานานนท์, ประสบศรี อึ้งถาวร, บรรณาธิการ. การดูแลสุขภาพเด็ก. กรุงเทพฯ : สหมิตรเมดิเพรส ; 2536 : 1-16.

ภาคผนวก ก

แบบสอบถาม

ปัจจัยด้านครอบครัวที่มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการเด็กปฐมวัย ช่วงอายุ 1-6 ปี หมู่ 1-6 ตำบลหนองกระดัง อำเภอดุสิต จังหวัดสุโขทัย ปี 2551

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของเด็กปฐมวัยและปัจจัยด้านครอบครัว

ส่วนที่ 2 เป็นแบบทดสอบพัฒนาการเด็กปฐมวัย 1-6 ปี

2. คณะผู้วิจัยขอความร่วมมือจากผู้ปกครองในการตอบแบบสอบถามข้อมูลทั่วไป และการทำแบบทดสอบพัฒนาการเด็กปฐมวัย ให้ครบถ้วนสมบูรณ์ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด ซึ่งผลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามและการทำแบบทดสอบฉบับนี้ จะไม่มีผลต่อสิ่งใด ๆ ทั้งสิ้น ผู้ศึกษาจะใช้ข้อมูลที่ได้ในการนำเสนอผลการศึกษาเท่านั้น

3. คณะผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ปกครองทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม และแบบทดสอบไว้ ณ. โอกาสนี้

คณะผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านเป็นอย่างดี และขอขอบคุณ ในความร่วมมือมา ณ. โอกาสนี้ด้วย

คณะผู้วิจัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. ชื่อเด็ก.....นามสกุล.....
2. เกิดวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....
อายุ.....ปี.....เดือน.....น้ำหนัก.....กิโลกรัม
3. เพศ
1. [ ] ชาย   2. [ ] หญิง
4. ขณะตั้งครรภ์มารดา มีช่วงอายุเท่าไร
(1) 17 – 21
(2) 22 – 26
(3) 27 – 31
(4) 32 – 36
(5) 37 – 41
(6) 42 – 46
5. ช่วงอายุของผู้เลี้ยงดู
(1) 17 – 21 ,
(2) 22 – 26 ,
(3) 27 – 31 ,
(4) 32 – 36 ,
(5) 37 – 41 ,
(6) 42 – 46 ,
(7) 47 – 51 ,
(8) 52 – 56 ,
(9) 57 – 61 ,
(10) 62 – 66 ,
6. เป็นบุตรคนที่เท่าใด
1. หนึ่ง   2. สอง   3. สาม
7. ใครเป็นผู้เลี้ยงดู
(1) บิดามารดาเลี้ยงดู   (2) บิดาเลี้ยงดู   (3) มารดาเลี้ยงดู   (4) ปู่/ย่า/ตา/ยาย เลี้ยงดู
8. สถานภาพสมรสของบิดา – มารดา
1. คู่   2. หม้าย / หย่า แยกกันอยู่

9. การศึกษาสูงสุดของผู้ดูแล

1. ไม่ได้เรียน
2. ประถมศึกษา
3. มัธยมศึกษา
4. อาชีวศึกษา / อนุปริญญา
5. ระดับปริญญา(ระบุปริญญา.....)

10. อาชีพบิดา

1. รับราชการ / รัฐวิสาหกิจ
2. ลูกจ้างเอกชน
3. รับจ้างทั่วไป
4. ค้าขาย
5. เกษตรกรรม
6. ไม่ได้ประกอบอาชีพ /ว่างงาน

11. อาชีพของมารดา

1. รับราชการ / รัฐวิสาหกิจ
2. ลูกจ้างเอกชน
3. รับจ้างทั่วไป
4. ค้าขาย
5. เกษตรกรรม
6. ไม่ได้ประกอบอาชีพ /ว่างงาน

12. รายได้ของครอบครัว

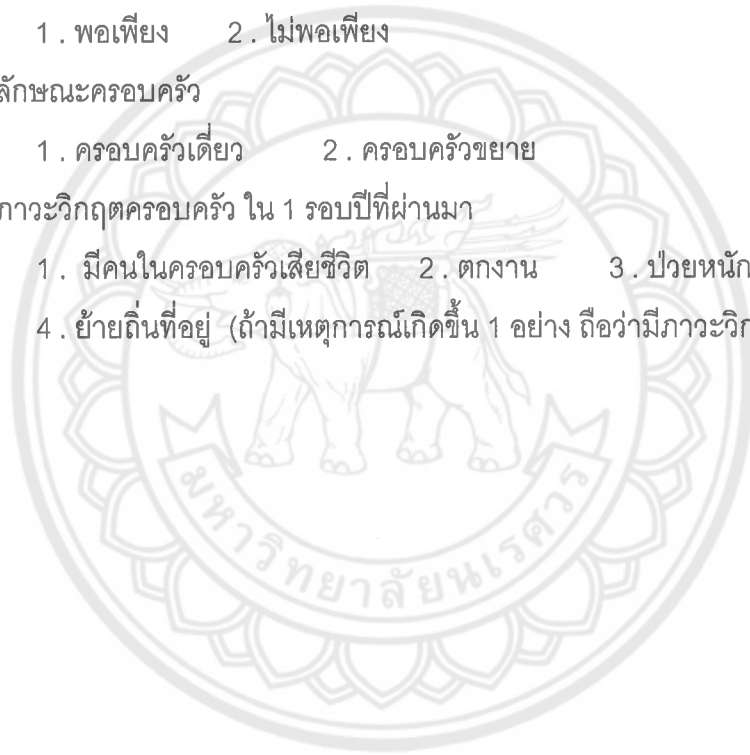
1. พอเพียง
2. ไม่พอเพียง

13. ลักษณะครอบครัว

1. ครอบครัวเดี่ยว
2. ครอบครัวขยาย

14. ภาวะวิกฤตครอบครัว ใน 1 รอบปีที่ผ่านมา

1. มีคนในครอบครัวเสียชีวิต
2. ตกงาน
3. ป่วยหนัก / พิการ
4. ย้ายถิ่นที่อยู่ (ถ้ามีเหตุการณ์เกิดขึ้น 1 อย่าง ถือว่ามีภาวะวิกฤตในครอบครัว)

ส่วนที่ 2

ชื่อ..... นามสกุล..... อายุ.....เดือน
วันที่บันทึกข้อมูล...../...../.....

ช่วงอายุ (เดือน)	วิธีการทดสอบพัฒนาการ	รวมคะแนน (ผ่าน=1, ไม่ผ่าน=0)
อายุ 11 – 12 เดือน	* เลียนแบบท่าทาง [ ] , * เข้าใจเสียงห้ามและหยุดทำ [ ] , * ยืนเองได้ชั่วคราวหรือตั้งไข่ [ ]	
อายุ 13 – 15 เดือน	* ทำตามคำบอกง่ายๆ [ ] , * พูดคำที่มีความหมายได้ 1 – 3 คำ [ ] * เดินได้เอง [ ]	
อายุ 16 – 18 เดือน	* รู้จักปฏิเสธ [ ] , * ทำตามคำสั่งง่ายๆโดยการชี้หรือพยักหน้า 1 – 2 ส่วน [ ] , * วางของซ้อนกัน 2 – 3 ชั้น [ ]	
อายุ 19 – 24 เดือน	* พูดคำ 2 คำต่อกันอย่างมีความหมาย [ ] , * เปิดหน้าหนังสือได้ที่หน้า [ ]	
อายุ 25 – 30 เดือน	* ชี้หรือทำตามคำบอกเช่นชี้หรือพยักหน้าอย่างน้อย 6 ส่วน [ ] , * พูดคุยโต้ตอบเป็นประโยคสั้นๆ [ ] , * ขีดเขียนเป็นเส้นวนๆ [ ]	
อายุ 31 – 36 เดือน	* รู้จักคอย [ ] , * บอกชื่อตนเองได้ [ ] , * เข้าใจเพศชาย หญิง [ ]	
อายุ 37 – 48 เดือน	* บอกได้อย่างน้อย 1 สี [ ] , * เขียนวงกลมตามแบบได้ [ ] , * พูดเล่าเรื่องให้คนอื่นเข้าใจเกือบทั้งหมด [ ]	
อายุ 49 – 60 เดือน	* เข้าใจและอธิบายเหตุผลง่ายๆ [ ] , * นับและรู้จำนวน 1 – 5 ได้ [ ] , * บอกสีได้ 4 สี [ ] , * วาดรูปคนอย่างง่ายๆ [ ]	
อายุ 61 – 72 เดือน	* รู้จักซ้าย ขวา ข้างบน ข้างใต้ ข้างหน้า ข้างหลัง [ ] , * รู้จำนวน 1 – 10 ขึ้น [ ] , * วาดรูปสามเหลี่ยม [ ]	

ภาคผนวก ข

ค่าความสอดคล้อง (Index of concurrence) แบบทดสอบพัฒนาการเด็กปฐมวัย

ข้อที่	คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนที่			รวม	เฉลี่ย	สรุปผล
	คนที่1	คนที่2	คนที่3			
1	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
2	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
3	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้(อาจปรับปรุง)
4	0	+1	+1	2	0.67	ใช้ได้(อาจปรับปรุง)
5	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
6	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
7	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้(อาจปรับปรุง)
8	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
9	0	+1	+1	2	0.67	ใช้ได้(อาจปรับปรุง)
10	0	+1	+1	2	0.67	ใช้ได้(อาจปรับปรุง)
11	0	+1	+1	2	0.67	ใช้ได้(อาจปรับปรุง)
12	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
13	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
14	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
15	0	+1	+1	2	0.67	ใช้ได้(อาจปรับปรุง)
16	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
17	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
18	+1	0	+1	2	0.67	ใช้ได้(อาจปรับปรุง)
19	0	+1	+1	2	0.67	ใช้ได้(อาจปรับปรุง)
20	0	+1	+1	2	0.67	ใช้ได้(อาจปรับปรุง)
21	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
22	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้(อาจปรับปรุง)
23	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
24	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้(อาจปรับปรุง)
25	+1	0	+1	2	0.67	ใช้ได้(อาจปรับปรุง)
26	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
27	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้
รวม	20/27	25/27	23/27	68/81	22.71/27	
เฉลี่ย	0.74	0.92	0.85	0.84	0.84	ใช้ได้